

УА «БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ ЎНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ І
МАСТАЦТВАЎ»

ФАКУЛЬТЭТ МУЗЫЧНАГА МАСТАЦТВА
КАФЕДРА ТЭОРЫІ МУЗЫКІ І МУЗЫЧНАЙ АДУКАЦЫІ

УЗГОДНЕНА
Загадчык кафедры

УЗГОДНЕНА
Дэкан факультэта ММ

_____ Н.І.Дожына
« _____ » _____ 20 ____ г.

_____ І.М.Грамовіч
« _____ » _____ 20 ____ г.

ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНЫ КОМПЛЕКС
ПА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЕ

ПРАФЕСІЙНАЯ ПЕДАГОГІКА

для спецыяльнасці:

1-17 02 01 Харэаграфічнае мастацтва (па напрамках)

Складальнікі:

Н.І.Дожына, загадчык кафедры тэорыі музыкі і музычнай адукацыі УА «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў», кандыдат мастацтвазнаўства, дацэнт;

В.Б.Лойка, старшы выкладчык кафедры тэорыі музыкі і музычнай адукацыі УА «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў», кандыдат мастацтвазнаўства.

Разгледжана і зацверджана
на пасяджэнні Савета ўніверсітэта 19 снежня 2017 г.
пракакол № 4

Складальнікі:

ДОЖЫНА НАТАЛЛЯ ІВАНАЎНА, загадчык кафедры тэорыі музыкі і музычнай адукацыі УА «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў», кандыдат мастацтвазнаўства, дацэнт;

ЛОЙКА ВОЛЬГА БРАЊІСЛАВАЎНА, старшы выкладчык кафедры тэорыі музыкі і музычнай адукацыі УА «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў», кандыдат мастацтвазнаўства.

Рэцэнзенты:

ГАЖЭЎСКАЯ-ПЕШАК ТАЦЦЯНА СТАЊІСЛАВАЎНА, дацэнт кафедры харавога і вакальнага мастацтва УА «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў», кандыдат педагагічных навук, дацэнт;

БЫЧКОВА НАТАЛЛЯ ВАЛЕР'ЕЎНА, загадчык кафедры тэорыі і методыкі выкладання мастацтва УА «Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка», кандыдат мастацтвазнаўства, дацэнт.

Разгледжаны і рэкамендаваны да зацверджання:

Кафедрай тэорыі музыкі і музычнай адукацыі УА «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў»

(пратакол ад _____ № _____);

Саветам факультэта музычнага мастацтва УА «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў»

(пратакол ад _____ № _____)

ЗМЕСТ

1.	ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА	4
2.	ТЭМАТЫЧНЫ ПЛАН.....	8
3.	ТЭАРЭТЫЧНЫ РАЗДЗЕЛ.....	9
3.1	Змест вучэбнага матэрыяла.....	9
3.2	Канспект лекцый.....	13
4.	ПРАКТЫЧНЫ РАЗДЗЕЛ.....	42
4.1	Тэмы семінарскіх заняткаў.....	42
4.2	Заданні для самастойнай работы.....	44
5.	РАЗДЗЕЛ КАНТРОЛЯ ВЕДАЎ	45
5.1	Сродкі дыягностыкі вынікаў вучэбнай дзейнасці.....	45
5.2	Рэйтынгавая сістэма ацэнкі вучэбнай дзейнасці студэнтаў па курсу “Прафесійная педагогіка”	46
5.3	Прыкладныя пытанні да экзамена па прафесійнай педагогіцы.	48
6.	ДАПАМОЖНЫ РАЗДЗЕЛ.....	50
6.1	Спіс літаратуры.....	50
6.2	Гласарый.....	54
6.3	План аналіза ўрока мастацтва. Схема ўзроўню сфарміраванасці педагогічных якасцей і ўменняў (педагагічная тэхніка).....	53

1. ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Вывучэнне курса “Прафесійная педагогіка” з’яўляецца важнай часткай прафесійнай падрыхтоўкі студэнтаў да практычнай работы ў якасці педагога (трэнера, кіраўніка студыі, харэаграфічнага калектыва), арганізатара мастацка-эстэтычнага выхавання дзяцей і дарослых. Асноўны змест курса складаюць пытанні гісторыі развіцця сістэмы мастацкай адукацыі, метадалагічныя і тэарэтычныя асновы арганізацыі працэсаў мастацка-прафесійнага выхавання, навучання і развіцця асобы, шляхі ўдасканалення падрыхтоўкі высокакваліфікаваных кадраў педагогаў у галіне харэаграфічнага мастацтва і сацыякультурнай дзейнасці.

Прафесійная педагогіка з’яўляецца адгалінаваннем агульнай педагогікі і таму падпарадкоўваецца яе заканамернасцям і прынцыпам, хаця мае і свае, спецыфічныя. Метадалагічную аснову Прафесійнай педагогікі складае эстэтыка, якая вывучае агульнаэстэтычныя заканамернасці развіцця мастацтва і непасрэдна ўплывае на вызначэнне мэты, задач і зместу курса. У вырашэнні праблем Прафесійная педагогіка абазіраецца таксама на мастацтвазнаўства, псіхалогію, фізіялогію і іншыя навукі. Разам з курсамі “Псіхалогія”, “Методыка выкладання”, педагогічнай практыкай прадмет “Прафесійная педагогіка” ўтварае блок дысцыплін, якія забяспечваюць педагогічную падрыхтоўку спецыялістаў да дзейнасці ў сферах культуры і адукацыі, дадатковай адукацыі дзяцей і моладзі.

ВМК па прафесійнай педагогіцы – сукупнасць вучэбна-метадычнай дакументацыі, сродкаў навучання і кантролю па прадмеце. Утрымлівае інфармацыю, неабходную для паспяховага засваення зместу дысцыпліны. *Мэтай ВМК* з’яўляецца забеспячэнне адкрытасці адукацыйнага працэсу па прадмеце, стварэнне ўмоў для самастойнай работы студэнтаў і павышэння якасці адукацыйнага працэсу, фарміраванне навукова абгрунтаваных уяўленняў аб заканамернасцях працэсаў мастацка-прафесійнага (харэаграфічнага) выхавання, навучання і развіцця асобы.

Асноўнымі задачамі ВМК з’яўляюцца:

- засваенне ведаў з гісторыі станаўлення сістэмы мастацка-прафесійнай адукацыі, тэарэтычных асноў працэсаў харэаграфічнага выхавання, навучання і развіцця асобы;
- фарміраванне асноў педагогічнага майстэрства ў будучых спецыялістаў;
- выхаванне ўстойлівага інтарэсу да прафесіі педагога, імкнення да мастацка-педагогічнай самаадукацыі.

ВМК мае наступны змест: тлумачальная запіска, тэарэтычны раздзел, практычны раздзел, раздзел кантроля ведаў, дапаможны раздзел.

Вы ўводзінах сфармуляваны мэты, задачы і структура ВМК. Далей размешчаны тэматычныя планы ў аб'ёме, устаноўленымі праграмай і вучэбным планам.

Тэарэтычны раздзел утрымлівае:

- кароткі змест вучэбнага матэрыяла;
- канспекты лекцый.

Практычны раздзел змяшчае вучэбныя матэрыялы для правядзення семінарскіх заняткаў і самастойнай работы:

- тэмы семінарскіх заняткаў;
- заданні для самастойнай работы.

Раздзел кантроля ведаў уключае:

- сродкі дыягностыкі вынікаў вучэбнай дзейнасці;
- рэйтынгавая сістэма ацэнкі вучэбнай дзейнасці студэнтаў па курсу “Прафесійная педагогіка”
- пытанні да экзамена па прафесійнай педагогіцы.

Дапаможны раздзел змяшчае:

- спіс рэкамендаванай літаратуры: асноўны і дадатковы;
- гласарый.

Дадатак уключае:

- вучэбную праграму па вучэбнай дысцыпліне Прафесійная педагогіка, складальнік: М.Л.Кузьмініч;
- вучэбны дапаможнік “Тэарэтычныя асновы метадыкі музычнай адукацыі” М.Л. Кузьмініча.

У выніку вывучэння вучэбнай дысцыпліны Прафесійная педагогіка студэнт павінен:

– **ведаць:**

- асноўныя прафесійна-педагагічныя паняцці і катэгорыі, значэнне прафесійнай педагогікі ў сістэме навук аб чалавеку і грамадстве, аб культуры і мастацтве;
- асноўныя палажэнні сучасных канцэпцый прафесійнай адукацыі асобы, педагагічныя спосабы, метады, тэхналогіі, якія забяспечваюць эфектыўнасць прафесійна-педагагічнага развіцця і самаўдасканалення; сусветныя тэндэнцыі развіцця прафесійнай адукацыі;
- нацыянальную сістэму прафесійнай адукацыі і асаблівасці яе мадэрнізацыі;
- прынцыпы выкарыстання прафесійна-педагагічных ведаў для рашэння асобасных, сацыяльных і прафесійна-педагагічных задач;

- генезіс прафесійна-педагагічных ведаў на розных ступенях развіцця грамадства, гісторыю развіцця беларускай прафесійна-педагагічнай думкі (этапы і персаналіі);
- сістэму прафесійнай адукацыі, сучасныя тэндэнцыі яе развіцця ў Беларусі і замежных краінах;
- прафесійна-педагагічныя асновы фарміравання асобы сродкамі мастацтва і ў працэсе мастацка-творчай дзейнасці, навуковыя асновы арганізацыі прафесійна-педагагічнага працэсу; навуковыя падыходы і крытэрыі адбору зместу прафесійнай адукацыі, тэхналогіі распрацоўкі вучэбных планаў, праграм, падручнікаў, вучэбна-метадычнай дакументацыі, заканамернасці і арганізацыйныя формы педагагічнага працэсу ва ўстановах асноўнай і дадатковай прафесійнай адукацыі; спецыфіку ўздзеяння мастацтва на асобу;
- асаблівасці арганізацыі прафесійна-педагагічнага працэсу з рознымі групамі насельніцтва;
- структуру, змест і шляхі ўдасканалення прафесійна-педагагічнага майстэрства;
- заканамернасці, сродкі, формы і метады развіцця асобы ў прафесійна-педагагічным працэсе; структуру і кіраванне сістэмай прафесійнай адукацыі РБ;
- **умець:**
 - здзяйсняць і арганізоўваць прадуктыўныя прафесійна-педагагічныя зносіны;
 - улічваць заканамернасці і прынцыпы працэсу прафесійнай адукацыі пры аналізе і здзяйсненні грамадскай і адукацыйнай практыкі;
 - выкарыстоўваць прафесійна-педагагічныя веды, метады і сучасныя тэхналогіі прафесійнага навучання, выхавання і развіцця асобы для рашэння прафесійна-педагагічных задач;
 - здзяйсняць адэкватную самаацэнку, распрацоўваць і рэалізоўваць праекты прафесійна-педагагічнага самаўдасканалення;
 - выкарыстоўваць традыцыйныя і інавацыйныя сродкі, формы і метады прафесійнай адукацыі асобы;
- **мець навыкі:**
 - самастойнага прафесійна-педагагічнага мыслення;
 - выкарыстання ведаў у прафесійна-педагагічнай практыцы;
 - прафесійна-педагагічнага самаўдасканалення, прафесійна-педагагічнай творчасці ў галіне прафесійнага, аматырскага і фальклорнага мастацтва.

Навукова-метадычнае забеспячэнне адукацыі па прадмеце Прафесійная педагогіка характарызуецца перасэнсаваннем традыцыйных сродкаў навучання ў кантэксце сучаснай сітуацыі і шырокай прадстаўленасцю сродкаў навучання на грунце лічбавых(электронных) носьбітаў. Сучасны навучальна-метадычны комплекс па прадмеце Прафесійная педагогіка ўяўляе сабою сістэму ўзаемазлучаных дыдактычных сродкаў, распрацаваную на адзіных метадалагічных асновах у логіцы сучасных тэхналогій навучання і якая характарызуецца мастацкім адзінствам кампанентаў. Выкарыстанне комплексу падчас навучання забяспечвае асэнсаваную і прадукцыйную пазнавальную дзейнасць студэнтаў і эфектыўную арганізацыйна-кіраўніцкую дзейнасць выкладчыка.

У адпаведнасці з вучэбнымі планамі на вывучэнне раздзела “Прафесійная педагогіка” вучэбнай дысцыпліны “Прафесійная педагогіка і методыка выкладання спецдысцыплін” усяго прадугледжана 86 гадзін, з якіх 24 гадзіны аўдыторных заняткаў (16 г. лекцыі, 8 г. семінары).

2. ТЭМАТЫЧНЫ ПЛАН

Раздзелы і тэмы	Колькасць гадзін	
	лекц.	сем.
Уводзіны	1,0	-
1. Метадалагічныя асновы прафесійнай педагогікі	3,0	-
1. Прафесійная адукацыя як цэласны працэс	1,0	-
2. Мастацкая адукацыя як сістэма ўстаноў агульнай і прафесійнай мастацкай адукацыі	1,0	-
3. Мастацкая адукацыя як вынік мастацка-педагагічнага працэсу	1,0	-
2. Тэарэтычныя асновы мастацка-адукацыйнага працэсу	8	4
4. Тэарэтычныя асновы харэаграфічнага выхавання	2	2
5. Тэарэтычныя асновы харэаграфічнага навучання	2	2
6. Тэарэтычныя асновы харэаграфічнага развіцця	2	2
7. Метады, сродкі, формы мастацка-педагагічнай дзейнасці	2	-
3. Антагенез харэаграфічнай і музычнай адукацыі	2	2
8. Прадмет гісторыі мастацкай адукацыі. Перыядызацыя гісторыі мастацкай адукацыі. Ідэі музычна-эстэтычнага выхавання асобы ў старажытных часах, у сярэдневяковай Еўропе, на беларускіх і рускіх землях да XIV стагоддзя.	0,5	-
9. Станаўленне і развіццё харэаграфічнай і музычнай адукацыі ў эпохі Адраджэння (XIV – XVI ст.) і Асветы (XVII – XVIII ст.) у Заходняй Еўропе, у Расіі, на беларускіх землях	0,5	-
10. Харэаграфічная і музычная адукацыя ў Заходняй Еўропе, Расіі, на беларускіх землях ў XIX – пачатку XX ст. Станаўленне і развіццё харэаграфічнай і музычнай адукацыі ў XX ст. Замежныя сістэмы харэаграфічнай і музычнай адукацыі XX ст.	0,5	-
11. Установы і арганізацыі падсістэм агульнай і прафесійнай харэаграфічнай і музычнай адукацыі ў Рэспубліцы Беларусь	0,5	-
4. Мастацка-педагагічнае майстэрства	2	2
12. Паняцце і структура мастацка-педагагічнага майстэрства. Этапы і шляхі фарміравання мастацка-педагагічнага майстэрства.	0,5	-
13. Змест мастацка-педагагічнага майстэрства	0,5	-
14. Педагагічная тэхніка як сродак рэалізацыі мастацка-педагагічнага майстэрства	0,5	-
15. Менеджмент ДШМ: майстэрства і тэхналогія кіраўнічай дзейнасці	0,5	-
Усяго: 24, у т.л.	16	8

3. ТЭАРЭТЫЧНЫ РАЗДЗЕЛ

3.1 Змест вучэбнага матэрыяла

УВОДЗІНЫ

Прадмет прафесійнай педагогікі

Месца і роля прафесійнай педагогікі ў сістэме навуковых і вучэбных дысцыплін. Мэта, задачы і змест курса прафесійнай педагогікі. Вучэбна-метадычнае забеспячэнне курса і арганізацыя самастойнай работы студэнтаў.

Раздзел 1. МЕТАДАЛАГІЧНЫЯ АСНОВЫ ПРАФЕСІЙНАЙ ПЕДАГОГІКІ

Тэма 1. Прафесійная адукацыя як цэласны працэс

Метадалагічныя асновы прафесійнай педагогікі: паняцце “прафесійная адукацыя” ў педагагічных даследаваннях; прафесійная адукацыя і адукацыйныя працэсы; суб’ект прафесійнай адукацыі; прафесійная педагогіка і прафесійна-педагагічны працэс.

Педагагічны працэс як адзінства прафесійнага выхавання, навучання, развіцця асобы. Прафесійна-педагагічны працэс як адзінства мэты, задач, зместу, сродкаў, форм і метадаў. Прафесійна-педагагічны працэс як адзінства дзейнасці выкладчыка і навучэнцаў. Катэгорыя “цэлае” і цэласны падыход у вывучэнні прафесійна-адукацыйных працэсаў. Заканамернасці і прынцыпы прафесійна-педагагічнага працэсу. Агульныя заканамернасці педагагічнага працэсу. Заканамернасці і прынцыпы працэсу харэаграфічнага выхавання. Заканамернасці і прынцыпы працэсу харэаграфічнага навучання. Заканамернасці і прынцыпы працэсу харэаграфічнага развіцця.

Тэма 2. Мастацкая адукацыя як сістэма ўстаноў агульнай і прафесійнай мастацкай адукацыі

Структура сістэмы мастацкай адукацыі. Асноўныя прынцыпы дзяржаўнай палітыкі ў сферы мастацкай адукацыі. Установы падсістэмы агульнай мастацкай адукацыі. Установы падсістэмы прафесійнай мастацкай адукацыі.

Тэма 3. Мастацкая адукацыя як вынік мастацка-педагагічнага працэсу

Паняцце “харэаграфічная культура асобы”. Структура харэаграфічнай культуры асобы. Змест харэаграфічнай культуры асобы. Мэта і задачы

харэаграфічнай адукацыі як ідэальнае ўяўленне аб выніках мастацка-адукацыйнага працэсу. Харэаграфічная адукаванасць як вынік мастацка-адукацыйнага працэсу.

Раздзел II. ТЭАРЭТЫЧНЫЯ АСНОВЫ МАСТАЦКА-АДУКАЦЫЙНАГА ПРАЦЭСУ

Тэма 4. Тэарэтычныя асновы харэаграфічнага выхавання

Харэаграфічнае выхаванне чалавека як носьбіта сацыяльных адносін. Сацыяльна-псіхалагічныя асаблівасці харэаграфічнага выхавання асобы. Шляхі далучэння асобы да ўспрымання харэаграфічнага мастацтва.

Тэма 5. Тэарэтычныя асновы харэаграфічнага навучання

Прадмет харэаграфічнай дыдактыкі. Змест харэаграфічнага навучання. Прадстаўленне зместу харэаграфічнага навучання ў нарматыўных дакументах навучальных устаноў.

Тэма 6. Тэарэтычныя асновы харэаграфічнага развіцця

Узаемадзеянне сацыяльных і біялагічных фактараў у харэаграфічным развіцці асобы. Праблема музычных і харэаграфічных здольнасцей у навуковых даследаваннях. Паняцце і структура музыкальнасці. Фарміраванне харэаграфічных і музыкальных здольнасцей. Развіццё харэаграфічных і музыкальных здольнасцей у розных відах дзейнасці. Дыягностыка харэаграфічных і музыкальных здольнасцей.

Тэма 7. Метады, сродкі, формы мастацка-педагагічнай дзейнасці

Метады мастацка-педагагічнай дзейнасці. Сродкі мастацка-педагагічнай дзейнасці. Арганізацыйныя формы мастацка-педагагічнай дзейнасці.

Раздзел III. АНТАГЕНЕЗ ХАРЭАГРАФІЧНАЙ І МУЗЫЧНАЙ АДУКАЦЫІ

Тэма 8. Прадмет гісторыі мастацкай адукацыі. Перыядызацыя гісторыі мастацкай адукацыі. Ідэі музычна-эстэтычнага выхавання асобы ў старажытныя часы, у сярэдневяковай Еўропе, на беларускіх і рускіх землях да XIV стагоддзя

Прадмет гісторыі мастацкай адукацыі. Перыядызацыя гісторыі мастацкай адукацыі. Агульная характарыстыка асноўных перыядаў мастацкай адукацыі ў айчыннай гісторыі. Ідэі музычна-эстэтычнага выхавання асобы ў старажытныя часы, у сярэдневяковай Еўропе, на беларускіх і рускіх землях да XIV стагоддзя.

Тэма 9. Станаўленне і развіццё харэаграфічнай і музычнай адукацыі ў эпоху Адраджэння (XIV – XVI стст.) і Асветы (XVII – XVIII стст.) у Заходняй Еўропе, у Расіі, на беларускіх землях

Станаўленне і развіццё харэаграфічнай і музычнай адукацыі ў эпоху Адраджэння (XIV – XVI стст.) і Асветы (XVII – XVIII стст.) у Заходняй Еўропе. Станаўленне і развіццё харэаграфічнай і музычнай адукацыі ў эпоху Адраджэння (XIV – XVI стст.) і Асветы (XVII – XVIII стст.) у Расіі. Станаўленне і развіццё харэаграфічнай і музычнай адукацыі ў эпоху Адраджэння (XIV – XVI стст.) і Асветы (XVII – XVIII стст.) на беларускіх землях .

Тэма 10. Харэаграфічная і музычная адукацыя ў Заходняй Еўропе, Расіі, на беларускіх землях ў XIX – пачатку XX ст. Станаўленне і развіццё харэаграфічнай і музычнай адукацыі ў XX ст. Замежныя сістэмы харэаграфічнай і музычнай адукацыі XX ст.

Станаўленне і развіццё харэаграфічнай і музычнай адукацыі ў XIX – пачатку XX ст. і ў XX ст. у Заходняй Еўропе, у Расіі, на беларускіх землях. Замежныя сістэмы масавага харэаграфічнага і музычнага выхавання. Замежная педагогіка харэаграфічнай і музычнай адукацыі. Арганізацыя харэаграфічнай і музычнай адукацыі ў замежных краінах.

Тэма 11. Установы і арганізацыі падсістэм агульнай і прафесійнай харэаграфічнай і музычнай адукацыі ў Рэспубліцы Беларусь

Кодэкс Рэспублікі Беларусь аб адукацыі. Структура нацыянальнай сістэмы мастацкай адукацыі. Установы і арганізацыі падсістэм агульнай харэаграфічнай і музычнай адукацыі. Установы падсістэм прафесійнай харэаграфічнай і музычнай адукацыі.

Раздзел IV. МАСТАЦКА-ПЕДАГАГІЧНАЕ МАЙСТЭРСТВА

Тэма 12. Паняцце, структура, этапы і шляхі фарміравання мастацка-педагагічнага майстэрства

Спецыфіка дзейнасці педагога-музыканта, яго месца і роля ў педагагічным працэсе. Паняцце мастацка-педагагічнага майстэрства. Структура мастацка-педагагічнага майстэрства. Этапы і шляхі фарміравання прафесійна-педагагічнага майстэрства.

Тэма 13. Змест мастацка-педагагічнага майстэрства

Мастацка-педагагічная навучанасць. Мастацка-педагагічная выхаванасць. Мастацка-педагагічная развітасць.

Тэма 14. Педагагічная тэхніка як сродак рэалізацыі мастацка-педагагічнага майстэрства

Майстэрства педагагічнай самарэгуляцыі. Майстэрства педагагічнага ўзаемадзеяння: стылі педагагічных зносін. Прынцыпы педагагікі супрацоўніцтва і іх рэалізацыя на ўроках харэаграфіі.

Тэма 15. Менеджмент дзіцячай школы мастацтваў: майстэрства і тэхналогія кіраўнічай дзейнасці

Кіраванне пазнавальнай дзейнасцю вучняў на ўроках харэаграфіі. Забеспячэнне зваротнай сувязі і кіраванне самастойнай работай вучняў на ўроку. Кіраванне самастойнай пазакласнай работай вучняў. Прыёмы педагагічнага кантролю і ацэнкі ведаў, уменняў і навыкаў на ўроках харэаграфіі. Культура педагагічнай працы выкладчыка харэаграфіі.

Майстэрства і тэхналогія дзейнасці кіраўніка ДШМ. Агульныя асновы арганізацыі дзейнасці ДШМ. Асаблівасці арганізацыі навучання ў ДШМ. Планіраванне работы выкладчыка ДШМ. Арганізацыя работы педагагічнага і метадычнага саветаў у ДШМ. Арганізацыя кантролю за работай ДШМ.

3.2 Канспект лекцый

Лекцыя 1: ПРАДМЕТ ПЕДАГОГІКІ ПРАФЕСІЙНАЙ (МАСТАЦКАЙ) АДУКАЦЫІ. МЕТАДАЛАГІЧНЫЯ АСНОВЫ ПРАФЕСІЙНАЙ АДУКАЦЫІ

Пытанні:

1. Месца і роля педагогікі мастацкай адукацыі ў сістэме навук і вучэбных дысцыплін ВНУ культуры і мастацтваў.
2. Мэта, задачы змест і асноўныя паняцці педагогікі мастацкай адукацыі.
3. Прафесійная адукацыя як цэласны працэс.

1. *Педагогіка прафесійнай мастацкай адукацыі* – навука аб спецыяльна арганізаваных працэсах, накіраваных на фарміраванне мастацкай культуры асобы як часткі агульнай духоўнай культуры чалавека. Прафесійная мастацкая педагогіка з’яўляецца часткай агульнай педагогікі. Галіны агульнай педагогікі: спецыяльныя (карэкцыйная (дыфекталогія), лагапедыя, прэвентыўная (прафілактычная) педагогіка, алігафрэнапедагогіка, сурдапедагогіка); узроставыя (дашкольная, школьная, сярэдняй і вышэйшай школы, паслядыпломнай адукацыі); дапаможныя (параўнальная, этнічная, сацыяльная, гісторыя педагогікі і інш.); прафесійная (профтэхадукцыі, інжынерная, культурна-асветніцкай работы, бібліятэчная, мастацкая (музычная, харэаграфічная) і інш.)

Прафесійная педагогіка мастацкай адукацыі – галіна агульнай педагогікі, якая падпарадкоўваецца яе заканамернасцям і прынцыпам, але мае і свае спецыфічныя. Для розных відаў мастацтва – музыкі, тэатра, выяўленчага і харэаграфічнага – існуе свая прафесійная педагогіка, якая будзеца на сродках, метадах, тэрміналогіі (прафесійнай мове) таго ці іншага віда мастацтва. Таму, вывучаючы галоўным чынам, заканамернасці агульнай прафесійнай мастацкай педагогікі, мы будзем арыентавацца на харэаграфічную спецыфіку.

Прафесійная мастацкая (харэаграфічная) педагогіка – навука аб выхаванні, адукацыі і развіцці чалавека сродкамі харэаграфічнага мастацтва і ў працэсе творчай дзейнасці. *Крыніцамі* праф. маст.пед. з’яўляюцца: з аднаго боку педагогіка як навука і як педагогічная практыка (ці як тэорыя і практыка), з другога – мастацтвазнаўства як навука і мастацкая практыка. Прафесійная мастацкая (харэаграфічная) педагогіка звязана і абапіраецца на наступныя навукі і вучэбныя дысцыпліны, якія вывучаюцца ў ВНУ культуры і мастацтва: а) *мастацтвазнаўства*, якое вывучае заканамернасці мастацкай мовы (г.зн. сродкаў выразнасці) і іх уздзеяння на чалавека; вызначае мастацкую каштоўнасць харэаграфічных твораў (кампазіцый, пастановак) і ўплывае на распрацоўку педагогічных метадаў увасаблення зместа ў канкрэтным мастацкім (харэаграфічным) творы; б) *псіхалогія*, якая вывучае заканамернасці псіхікі чалавека (дзіцяці), развівае іх творчыя і

прафесійныя здольнасці; в) *фізіялогія*, якая звязана з асаблівасцямі дзіцячага арганізма, яго функцыянавання, пабудовы, выканальніцкага апарата; г) *эстэтыка*, якая вывучае агульнаэстэтычныя заканамернасці развіцця мастацтва. Менавіта з гэтых навук і дысцыплін прафесійная мастацкая педагогіка запазычыла метадалагічны апарат, ці метадалогію і тэрміналогію. Прадмет “Прафесійная педагогіка” разам з такімі курсамі як “Псіхалогія”, “Педагогіка”, “Методыка выкладання спецдысцыплін”, педпрактыка, утварае блок дысцыплін, якія забяспечваюць педагагічную падрыхтоўку спецыялістаў да дзейнасці ў сістэме мастацкай адукацыі.

2. Мэта педагогікі мастацкай адукацыі – фарміраванне навукова абгрунтаваных уяўленняў аб заканамернасцях працэсаў матацкага выхавання, навучання і развіцця асобы. Задачы:

1) засваенне ведаў з гісторыі станаўлення сістэмы мастацкай адукацыі, тэарэтычных асноў працэсаў мастацкага выхавання, навучання і развіцця асобы;

2) фарміраванне асноў педагагічнага майстэрства ў будучых выкладчыкаў мастацкіх дысцыплін;

3) выхаванне ўстойлівага інтарэсу да прафесіі выкладчыка мастацкіх дысцыплін, імкнення да педагагічнай самаадукацыі.

Асноўныя паняцці (катэгорыі) курса – прафесійная мастацкая (харэаграфічная) адукацыя, прафесійнае мастацкае (харэаграфічнае) выхаванне, прафесійнае мастацкае (харэаграфічнае) навучанне, прафесійнае мастацкае (харэаграфічнае) развіццё, прафесійна-педагагічнае майстэрства.

Змест курса складаецца з наступных раздзелаў:

1. Метадалагічныя асновы педагогікі мастацкай адукацыі

2. Тэарэтычныя асновы мастацка-педагагічнага працэсу:

Тэарэтычныя асновы мастацкага выхавання асобы

Тэарэтычныя асновы мастацкага навучання асобы

Тэарэтычныя асновы мастацкага развіцця асобы

3. Гісторыя мастацкай адукацыі

4. Мастацка-педагагічнае майстэрства выкладчыка мастацкіх дысцыплін

3. Метадалагічныя асновы прафесійнай мастацкай (харэаграфічнай) педагогікі, як кожная навука, арганізавана як сістэма ведаў, дысцыплін, частак, з якіх яна складаецца, і мае сваю тэрміналогію – мову, якой апеліруе метадалогія.

Прафесійная адукацыя як цэласны працэс цесна звязана з навучаннем і выхаваннем чалавека. “Адукацыя – гэта тое, што застаецца, калі забыта ўсе вывучанае”. Мэта адукацыі – забеспячэнне гарманічнага існавання суб’екта адукацыі (індывід–асоба–чалавек) з акаляючым яго светам (прыродай-грамадствам-духоўнай прасторай).

Мастацка-педагагічны працэс – гэта адзінства выхавання, навучання і развіцця. Мастацкая (харэаграфічная) адукацыя можа разглядацца як мастацка-педагагічны працэс, які складаецца з трох метадалагічных частак – выхавання, навучання і развіцця. Мастацка-педагагічны працэс мае свае

мэту, задачы, змест, метады, сродкі і формы. Існуе два полюсы гэтага працэса – гэта выкладанне (з боку выкладчыка, настаўніка, кіраўніка кружка) і вучэнне (з боку навучэнцаў, студэнтаў, школьнікаў). Усе мэты, задачы, змест, якія ставіць выкладчык павінны быць накіраваны на вучняў.

Заканамернасці – гэта аб'ектыўна існуючыя тэндэнцыі, істотныя сувязі грамадскіх з'яў ці этапы працэсаў, якія паўтараюцца. У дачыненні да прафесійна-педагагічнага працэсу заканамернасці м.б. знешнія і ўнутраныя.

Знешнія:

- 1) педагагічны працэс у цэлым заканамерна абумоўлены патрэбнасцямі і ўсё ўзрастаючымі магчымасцямі грамадства;
- 2) педагагічны працэс заканамерна залежыць ад патрэбнасцей і рэальных вучэбных магчымасцей суб'ектаў адукацыі;
- 3) эфектыўнасць педагагічнага працэсу заканамерна залежыць ад матэрыяльных, санітарна-гігіенічных, маральна-псіхалагічных, эстэтычных умоў, у якіх ён працякае;
- 4) эфектыўнасць педагагічнага працэсу заканамерна залежыць ад адзінства дзеянняў усіх суб'ектаў адукацыйнага працэсу;
- 5) мэта педагагічнага працэсу абумоўлена грамадствам і заканамерна залежыць ад узроставых і іншых асаблівасцей суб'ектаў адукацыйнага працэсу, ад узроўня развіцця калектыва.

Унутраныя:

- 1) у педагагічным працэсе заканамерна ўзаемазвязаны працэсы навучання, выхавання і развіцця, а таксама працэсы адукацыі і самаадукацыі, навучання і саманавучання, выхавання і самавыхавання, педагагічнага кіравання і самадзейнасці навучэнцаў;
- 2) метады і сродкі педагагічнага працэсу заканамерна абумоўлены яго задачамі і зместам у канкрэтнай сітуацыі;
- 3) формы арганізацыі педагагічнага працэсу заканамерна абумоўлены яго задачамі, зместам, абранымі метадамі і сродкамі;
- 4) дасягненне максімальна магчымых у даных умовах вынікаў педагагічнага працэсу за адведзены час заканамерна залежыць ад цэласнага ўліку ўсіх знешніх і ўнутраных узаемазвязей педагагічнага працэсу.

Лекцыя 2: МАСТАЦКАЯ АДУКАЦЫЯ ЯК СІСТЭМА УСТАНОЎ АГУЛЬнай І ПРАФЕСІЙнай МАСТАЦКАЙ АДУКАЦЫІ

Пытанні:

1. Структура нацыянальнай сістэмы мастацкай адукацыі. Установы агульнай і прафесійнай мастацкай адукацыі.
2. Асноўныя прынцыпы і характэрныя рысы дзяржаўнай палітыкі ў галіне мастацкай адукацыі.
3. Мастацкая адукацыя як вынік мастацка-педагагічнага працэсу.

1. *Структура нацыянальнай сістэмы мастацкай адукацыі* ўключае рэспубліканскія органы дзяржаўнага кіравання (міністэрствы адукацыі, культуры, інфармацыі), удзельнікаў адукацыйнага працэсу (навучэнцаў і педагагічных работнікаў), адукацыйныя праграмы, установы адукацыі, арганізацыі, якія здзяйсняюць адукацыйную дзейнасць і г.д.

Адукацыя падзяляецца на *асноўную, дадатковую і спецыяльную*. Асноўная ўключае у сябе ўзроўні дашкольнай, агульнай сярэдняй, прафесійна-тэхнічнай, сярэдняй спецыяльнай, вышэйшай і паслявузаўскай адукацыі. Дадатковая падзяляецца на два віды: адукацыя дзяцей і моладзі і адукацыя дарослых. Спецыяльная адукацыя рэалізуецца на ўзроўнях дашкольнай і агульнай сярэдняй адукацыі. Установы асноўнай адукацыі рэалізуюць выкладанне мастацкіх дысцыплін на пачатковым (уроки мастацтва ў дашкольных установах, пачатковай школе) і прафесійным узроўнях (адукацыйныя праграмы прафесійнай мастацкай адукацыі ў педагагічных ССНУ і ССНУ культуры і мастацтва, класічных і педагагічных універсітэтах і ВНУ сферы культуры).

Спосабы і формы адукацыі асобы: інстытуалізаваны спосаб (у навучальных установах у дзённай, вячэрняй, завочнай, дыстанцыйнай формах) і неінстытуалізаваны спосаб (у формах сямейнай мастацкай адукацыі, мастацкай самаадукацыі).

Адукацыйныя праграмы *агульнай мастацкай адукацыі* рэалізуюцца ва ўстановах асноўнай адукацыі на ўзроўнях дашкольнай, школьнай, дадатковай (у т.л. ДШМ), у СМІ, тэатральна-відовішчных арганізацыях і ўстановах, прафесійна-мастацкіх калектывах, грамадскіх арганізацыях. Адукацыйныя праграмы *прафесійнай мастацкай адукацыі* рэалізуюцца ва ўстановах асноўнай адукацыі мастацкага профілю на ўзроўнях сярэдняй спецыяльнай і вышэйшай адукацыі.

Да ўстаноў пачатковай прафесійнай мастацкай (харэаграфічнай) адукацыі Беларусі належаць: дзіцячыя школы мастацтваў, вучэбна-педагагічныя комплексы, цэнтры (палацы) як культурна-асветніцкія установы і установы пазашкольнай адукацыі, дзіцячыя студыі і школы пры прафесійных харэаграфічных і музычных калектывах, прадзюсерскіх цэнтрах.

Да ўстаноў сярэдняй прафесійнай харэаграфічнай адукацыі Беларусі належаць: дзяржаўныя каледжы мастацтваў, вучэбна-педагагічныя комплексы: базавая школа-каледж мастацтваў; сярэдняя школа – каледж мастацтваў; гімназія – каледж мастацтваў, дзяржаўныя педагагічныя каледжы.

Да ўстаноў вышэйшай прафесійнай мастацкай адукацыі Беларусі належаць: дзяржаўныя ВНУ сферы культуры і мастацтва, дзяржаўныя ВНУ Міністэрства адукацыі, філіялы дзяржаўных ВНУ, прыватныя ВНУ. Навукова-педагагічную прафесійную мастацкую адукацыю можна набыць у наступных ВНУ: БДУ культуры і мастацтваў (па навуковых спецыяльнасцях «Мастацтвазнаўства», «Культуралогія», «Тэорыя, методыка і арганізацыя СКД»), БДАМ («Мастацтвазнаўства (музыказнаўства)»), БДПУ імя М.Танка («Тэорыя і методыка музычнай адукацыі»).

Установы прафесійнай мастацкай адукацыі здзяйсняюць адукацыйныя праграмы павышэння кваліфікацыі і перападрыхтоўкі кадраў ў БДУ культуры і мастацтваў (Інстытут павышэння кваліфікацыі і перападрыхтоўкі кадраў), БДАМ (ФПК), БГПУ (ІПК), абласных і раённых навукова-метадычных цэнтрах (аддзяленні павышэння кваліфікацыі і перападрыхтоўкі кадраў УССА (курсы, семінары, майстар-класы і інш.), на факультэтах і кафедрах Акадэміі паслядыпломнай адукацыі, Мінскага гарадскога і абласнога Інстытутаў развіцця адукацыі.

2. Асноўнымі прынцыпамі дзяржаўнай палітыкі ў галіне мастацкай адукацыі з'яўляюцца:

- абавязковасць пачатковай агульнай мастацкай (харэаграфічнай і музычнай) адукацыі для вучняў агульнаадукацыйнай школы (агульная базавая адукацыя) і дзяцей дашкольных устаноў;
- даступнасць дашкольнай мастацкай адукацыі і на конкурснай аснове мастацкай сярэдняй спецыяльнай і вышэйшай адукацыі;
- пераемнасць і непарыўнасць узроўняў і ступеняў мастацкай адукацыі;
- нацыянальна-культурная аснова мастацкай адукацыі;
- прыярытэт агульначалавечых каштоўнасцей, праў чалавека гуманістычнага характара мастацкай адукацыі;
- навуковасць мастацкай адукацыі;
- дэмакратычны характар кіравання мастацкай адукацыяй;
- свецкі характар мастацкай адукацыі.
- даступнасць мастацкай адукацыі;
- шчыльная сувязь мастацкай адукацыі з сістэмай агульнай адукацыі;
- структурная цэласнасць сістэмы мастацкай адукацыі;
- равенства ўсіх грамадзян на атрыманне мастацкай адукацыі;
- дзяржаўны і грамадскі характар пераважнай большасці ўстаноў мастацкай адукацыі;
- адзінства сістэмы мастацкай адукацыі і пераемнасць ўсіх тыпаў мастацкіх навучальных устаноў;

- адзінства нацыянальнага і інтэрнацыянальнага ў засваенні мастацкіх каштоўнасцей, арганічнае спалучэнне ў змесце мастацкай адукацыі інтэрнацыянальнага і нацыянальнага пачаткаў.

3. Мастацкая культура асобы з яўляецца часткай агульнай духоўнай культуры асобы. Мэтай мастацка-педагагічнага працэсу з'яўляецца фарміраванне мастацкай культуры асобы як часткі яе духоўнай культуры ў мастацка-педагагічным працэсе. Фарміраванне жа адбываецца праз мастацкую навучанасць, мастацкае выхаванне і мастацкае развіццё, якія прыводзяць да мастацкай навучанасці, выхаванасці, развітасці. Т.ч. вынікам мастацка-педагагічнага працэсу павінна стаць мастацкая адукаванасць асобы. Эрых Фром у філасофскай працы “Мастацтва кахання” пісаў: “Если хочешь наслаждаться искусством, ты д.б. художественно образованным человеком”.

Структура і змест мастацкай адукаванасці складаецца з:

- 1) мастацкай навучанасці, якая убірае у сябе веды, уменні, вопыт у галіне ведаў маст. дзейнасці, вопыт маст. творчасці;
- 2) мастац. выхаванасці, якая складаецца з: а) мастацка-эстэтычнай свядомасці (г.зн. інтарэсаў, матываў і патрэбнасцей; эстэтычных эмоцый, перажыванняў; ідэалаў, густаў, ацэнак, поглядаў, тэорый;
- 3) унутранай актыўнасці асобы – імкнення да пазнання свету (адносіны да грамадства, прыроды, іншых людзей); імкнення да самапазнання, самавыхавання і самаразвіцця.
- 4) маст. развітасці, якая ўбірае ў сябе: а) агульныя функцыянальныя механізмы псіхікі – эмацыянальна-пачуццёвую сферу; інтэлектуальную сферу; матывацыйна-валявую сферу: сферу падсвядомага; псіхаматорыку.
- 5) тыпалагічныя ўласцівасці асобы – мастацкія задаткі, мастацка-эстэтычныя здольнасці, псіхаматорныя мастацкія здольнасці, характар, тэмперамент.

Т. ч. мастацкая адукацыя як вынік мастацка-педагагічнага працэсу – гэта мастацкая адукаванасць у форме мастацкай культуры асобы і трыадзінстве мастацкай навучанасці, выхаванасці, развітасці.

Лекцыя 3: ТЭАРЭТЫЧНАЯ АСНОВЫ МАСТАЦКАГА (ХАРЭАГРАФІЧНАГА) ВЫХАВАННЯ

Пытанні:

1. Мэта і задачы мастацкага (харэаграфічнага) выхавання.
2. Заканамернасці і прынцыпы мастацкага (харэаграфічнага) выхавання.
3. Сацыяльна-псіхалагічныя асаблівасці мастацка-эстэтычнага выхавання асобы.
4. Шляхі далучэння асобы да ўспрымання мастацтва.

1. Мастацка-эстэтычнае выхаванне – гэта працэс фарміравання эстэтычных, мастацка-эмацыянальных адносінаў да мастацтва і рэчаіснасці.

Мэта мастацкага (харэаграфічнага) выхавання – фарміраванне выхаванасці як часткі мастацкай культуры асобы. Галоўны крытэрыі эстэтычнай выхаванасці – духоўнасць асобы, яе імкненне да прыгажосці і добра, праўды і справядлівасці, да творчасці. Асноўныя задачы эстэтычнага выхавання:

- выхаванне эстэтычных адносінаў да рэчаіснасці;
- выхаванне здольнасці ўспрымаць прыгожае ў мастацтве, прыродзе, працы і жыцці;
- фарміраванне мастацка-эстэтычнай культуры, свядомасці, ідэалаў, густаў, пачуццяў, ацэнак.

Вынік мастацкага (харэаграфічнага) выхавання – мастацкая (харэаграфічная) выхаванасць асобы ў адзінстве мастацка-эстэтычнай свядомасці і ўнутранай актыўнасці. Структура мастацкай (харэаграфічнай) выхаванасці ўключае:

- 1) элементы мастацка-эстэтычнай свядомасці чалавека, да якой адносяцца:
 - а) інтарэсы, матывы і патрэбнасці; б) эстэтычныя эмоцыі, перажыванні, пачуцці;
 - в) мастацка-эстэтычныя ідэалы, густы, ацэнкі, погляды, перакананні;
- 2) элементы ўнутранай актыўнасці асобы, да якой адносяцца: а) адносіны да грамадства, імкненне да пазнання свету, прыроды, іншых людзей; б) імкненне да самапазнання (адносіны да сябе); в) самавыхаванне.

Сродкам фарміравання культурна-асобаснага строя чалавека, якасці якога праяўляюцца ў сукупнасці яго адносінаў да грамадства, культуры, прыроды, да іншых людзей і самога сябе, з'яўляецца мастацтва. Мастацтва – форма грамадскай свядомасці, шлях спасціжэння духоўнага вопыту чалавецтва. Яно адлюстроўвае рэчаіснасць у форме мастацкіх вобразаў і гэтым адрозніваецца ад іншых форм грамадскай свядомасці – ад навукі, рэлігіі, маралі, права, палітыкі.

Мастацкі вобраз у мастацкіх (харэаграфічных) творах :

- слыхавы (візуальны, пластычны) вобраз канкрэтных жыццёвых з'яў;
- у мастацтве вобраз мае пэўную ступень абстрактнасці і абагульненасці, жыве ў часе і ўздзейнічае на розум і волю слухача праз яго эмацыянальную сферу;
- мастацкаму вобразу ўласціва адзінства аб'ектыўнага і суб'ектыўнага, эмацыянальнага і рацыянальнага, агульнага і адзінкавага, тыповага і асаблівага.

2. Педагогіка мастацкай адукацыі вывучае заканамернасці працэсаў мастацкага выхавання, навучання і развіцця з мэтай удасканалення іх зместу і метадаў.

Заканамернасці – гэта аб'ектыўна існуючыя тэндэнцыі, істотныя сувязі грамадскіх з'яў ці этапы працэсаў, якія паўтараюцца. Яны рэгулююць дзейнасць людзей, адлюстроўваюць яе змест і характар, станаўленне, функцыянаванне і развіццё з'явы ці працэса ў цэлым. Заканамернасці з'яўляюцца пэўным вынікам абагульненага пазнання ўзнікнення, развіцця і функцыянавання сацыяльных сфер і інстытутаў, у тым ліку і сістэмы мастацка-эстэтычнага выхавання.

Заканамернасці працэсу мастацкага выхавання:

- працэс выхавання арганічна звязаны з працэсамі навучання і развіцця, якія ўсе разам ўтвараюць цэласны працэс адукацыі чалавека;
- працэс выхавання заканамерна звязаны з працэсам самавыхавання;
- выхаваўчыя ўздзеянні на асобу носяць цэласны (сістэмны) характар і гарманічна ўзгоднены паміж сабой;
- выхаванне здзясяецца ў адзінстве духоўнага і практычнага ўздзеяння на асобу ў адзінстве слова і справы;
- у выхаванні забяспечваецца супадзенне знешніх уздзеянняў на асобу і яе ўнутранай актыўнасці;
- накіраванасць, мэта, задачы і змест выхавання адпавядаюць асноўным прынцыпам дзяржаўнай палітыкі ў галіне выхавання падростаючага пакалення;
- выхаваўчыя уздзеянні на асобу носяць комплексны характар, што праяўляецца:
 - 1/ у комплексным выхаваўчым ўздзеянні на ўсе сферы індывіда - інтэлектуальную, эмацыянальна-валявую, фізічную;
 - 2/ у адзінстве мэты, задач, дзеянняў усіх суб'ектаў выхаваўчага працэсу (педагагічнага і вучэбнага калектываў, грамадскіх арганізацый, сям'і, саміх навучэнцаў);
 - 3/ у адзінства, гармоніі, узгодненасці іх педагагічных намаганняў;
 - 4/ у комплексным выкарыстанні вербальных і невербальных форм і метадаў уздзеяння на асобу;
- выхаваўчы працэс мае аптымістычную накіраванасць; у выхаванні забяспечваецца апора на станоўчае ў навучэнцах; мэта і задачы выхаваўчага працэсу адпавядаюць інтарэсам і патрэбнасцям навучэнцаў, прымаюцца, усведамляюцца імі і супадаюць з іх намаганнямі.

Прынцыпы мастацкага выхавання - зыходныя палажэнні, якія адлюстроўваюць агульныя заканамернасці працэсу выхавання. Існуюць агульныя і спецыфічныя прынцыпы. Агульныя прынцыпы: сувязі выхавання з жыццём, адзінства свядомасці і паводзін, выхавання ў працы і калектыве, спалучэння педагагічнага патрабавання з ініцыятывай і самадзейнасцю навучэнцаў, павагі да асобы і патрабавальнасці да яе, адзінства дзеянняў і пераемнасці ў выхаванні, апоры на станоўчае ў чалавеку. Спецыфічныя прынцыпы (адлюстроўваюць спецыфіку мастацтва як формы грамадскай свядомасці і мастацка-творчай дзейнасці): мастацкай вобразнасці (г.зн. патрабаванні арганізацыі зносін з мастацкім творам і арганізацыі навучання з апорай на эмацыянальна-пачуццёвую сферу асобы праз яе эмацыянальнае і сенсорнае развіццё); творчай актыўнасці

педагога і вучняў; апоры на інтарэс, як вядучы матыў і стымул творчай дзейнасці, што забяспечвае навучанне без прымусу ў атмасферы станоўчага эмацыянальнага фона; апоры на жыццёвы і мастацкі вопыт навучэнцаў; адзінства эмацыянальнага і рацыянальнага ў развіцці асобы; адзінства мастацкага і тэхнічнага ў працэсе мастацкага навучання; сістэматычнага, комплекснага і паслядоўнага развіцця мастацкіх здольнасцей.

3. Мастацтва – сродак фарміравання эстэтычнай свядомасці, духоўнага свету, агульнай мастацкай культуры асобы як часткі духоўнай культуры чалавека. Духоўны свет асобы складаюць: рацыянальная сфера, эмацыянальна-пачуццёвая, валявая, сфера падсвядомага, механізмы інтуіцыі, уяўлення. Мастацтва з’яўляецца сродкам развіцця ўсіх псіхалагічных уласцівасцей чалавека – і розуму, і волі, але перш за ўсё – эмацыянальна-пачуццёвай сферы. Сацыяльна-псіхалагічныя асаблівасці мастацка-эстэтычнага выхавання асобы разглядаліся наступнымі навуковымі накірункамі: (галоўны крытэрыі – што на першым месцы ў мастацка-эстэтычным выхаванні):

- *інтэлектуалізм* – (ад “інтэлект” – Г.Гегель і яго “сусветны розум” як аснова філасофскай сістэмы);
- *эматывізм* (ад “эмоцыя” – Б.Спіноза і асэнсаванне прыроды чалавека на аснове аналізу яго пачуццяў);
- *валюнтарызм* (ад “воля” – А.Шапенгаўэр і яго “сусветная воля” як усеагульны рухавік прагрэсу).

Выхаваны чалавек – той, што мае добрае выхаванне, умее весці сябе – мае добрыя манеры, уменні, мову, думкі, якія адлюстроўваюць унутраную культуру чалавека. Крытэрыямі выхаванасці дзяцей з’яўляюцца:

1. Знешні выгляд
2. Мова (без жаргона, правільныя моўныя выразы)
3. Рэакцыя на сацыяльныя з’явы (адэкватная)
4. Якаснасць дзейнасці (вучэбнай, пазнавальнай)
5. Узаемадзеянне з іншымі людзьмі

Самавыхаванне – самасвядомая, мэтанакіраваная дзейнасць чалавека па ўдасканаленню сваіх станоўчых якасцей характара і пераадоленню адмоўных. Кампаненты самавыхавання: А) самааналіз Б) самаадзнака В) самаадказ (рус. – самоотчет) Г) самакантроль. Прыёмы самавыхавання: самаадабрэнне і самаабадрэнне; самаабуджэнне (рус. - внушение); самазаахвочванне (рус. – поощрение); саманаказанне і самапакаранне.

4. Варыянты ўзаемадзеяння чалавека з творамі мастацтва:

- цэласнае ўспрыняцце і асэнсаванне мастацкіх вобразаў,
- мастацтва як сродак актывізацыі працоўнай (фізічнай ці разумовай) дзейнасці,
- мастацтва як фон, як пэўнае асяроддзе, у якім знаходзіцца чалавек.

Характар успрымання твораў мастацтва можа быць *цэласным і спадарожным*. Формы далучэння да мастацтва: *арганізаваныя, самастойныя, стыхійныя*.

Арганізаваныя формы далучэння асобы да цэласнага ўспрымання твораў мастацтва :

- урокі мастацтва ў дашкольных і агульнаадукацыйных школьных установах,
- мэтанакіраванае, сістэматычнае наведванне канцэртаў, музычных спектакляў і лекторыяў,
- дзейнасць музычных школ, школ мастацтваў, аматарскіх музычных калектываў і студый, якія працуюць у сферы вольнага часу ў культурна-асветных і пазашкольных установах,
- рэгулярныя заняткі мастацтвам і інш.

Самастойнае далучэнне асобы да цэласнага ўспрымання мастацтва:

- самастойнае ацэнванне твораў мастацтва,
- самастойнае ацэнванне падзей у мастацтве,
- чытанне кніг, артыкулаў і рэцэнзій па праблемах мастацтва,
- прагляд і праслухоўванне тэле- і радыёпраграм.

Стыхійнае далучэнне асобы да цэласнага ўспрымання музыкі – гэта безсістэмныя і хаатычныя зносіны чалавека з творамі мастацтва.

Арганізаванае далучэнне асобы да спадарожнага ўспрымання мастацтва адбываецца на прамысловых прадпрыемствах, у навучальных установах, у медыцынскіх установах. *Самастойнае* далучэнне да спадарожнага ўспрымання мастацтва – гэта самастойны і свядомы выбар твораў, мастацкіх тэле- і радыёперадач для суправаджэння выконваемай працы. *Стыхійнае* далучэнне да спадарожнага ўспрымання мастацтва – выпадковыя музычныя і шумавыя (вытворчыя, вулічныя, бытавыя) гукавыя ўздзеянні на чалавека.

Лекцыя 4: ТЭАРЭТЫЧНЫЯ АСНОВЫ МАСТАЦКАГА (ХАРЭАГРАФІЧНАГА) НАВУЧАННЯ

Пытанні:

1. Прадмет мастацкай дыдактыкі. Заканамернасці і прынцыпы мастацкага навучання.
2. Мэта і задачы мастацкага навучання.
3. Змест мастацкага навучання і яго прадстаўленне ў нарматыўных дакументах і вучэбнай літаратуры.

1. Мастацкая дыдактыка (тэорыя мастацкага навучання) – галіна прафесійнай педагогікі, якая забяспечвае навуковае абгрунтаванне зместу навучання, аналіз і абагульненне перадавога педагагічнага вопыту, укараненне ў практыку найбольш эфектыўных метадаў, прыёмаў і арганізацыйных форм навучання. Асноўныя катэгорыі мастацкай дыдактыкі: навучанне, выкладанне, вучэнне, вучэбны працэс, вучэбны прадмет, змест навучання, сродкі навучання, метады навучання, арганізацыйныя формы навучання.

Мастацкае навучанне – мэтанакіравана арганізаваны працэс засваення мастацкіх і агульнавучэбных ведаў, уменняў і навыкаў, вопыту мастацка-творчай дзейнасці пад кіраўніцтвам выкладчыка.

Заканамернасці працэсу навучання:

- у працэсе навучання заканамерна звязаны працэсы выкладання і вучэння, дзейнасць выкладчыка і дзейнасць вучняў; працэсе навучання заканамерна звязаны яго элементы -мэта, задачы, змест, сродкі, метады, формы;
- мэта навучання заканамерна выцякае з мэты педагагічнага працэсу і:
 - 1/ абумоўлена грамадскімі патрэбнасцямі і рэальнымі вучэбнымі магчымасцямі навучэнцаў;
 - 2/ залежыць ад узроўня і тэмпаў развіцця грамадства, ад яго магчымасцей;
 - 3/ ад узроўня развіцця і магчымасцей педагагічнай навукі і практыкі;
 - 4/ ад тэмпаў сацыяльнага і навукова-тэхнічнага прагрэсу, матэрыяльна-тэхнічных і фінансавых (эканамічных) магчымасцей навучальных устаноў; задачы навучання заканамерна залежаць ад мэты;
- толькі гарманічная ўзаемасувязь усіх кампанентаў навучання забяспечвае дасягненне вынікаў, якія адпавядаюць пастаўленай мэце.

Дыдактычныя прынцыпы – зыходныя палажэнні, якія адлюстроўваюць заканамернасці навучання. Агульнадыдактычныя прынцыпы - накіраванасці навучання на комплекснае вырашэнне задач навучання, выхавання і развіцця; навуковасці; сістэматычнасці; даступнасці; паслядоўнасці; сувязі навучання з жыццём, інтарэсамі навучэнцаў; нагляднасці; рацыянальнага спалучэння сродкаў, метадаў і форм навучання; свядомасці, актыўнасці і самастойнасці навучэнцаў; трываласці ведаў, уменняў і навыкаў і інш. Спецыфічныя прынцыпы мастацкага навучання: мастацкай вобразнасці; адзінства эмацыянальнага і свядомага (рацыянальнага); адзінства мастацкага і

тэхнічнага; комплекснага і паслядоўнага развіцця музычных здольнасцей; нацыянальна-культурнай асновы музычнага навучання; апоры на музычныя інтарэсы вучняў; узаемасувязі мастацтваў; узаемасувязі розных відаў музычнай дзейнасці; апоры на эмацыянальнасць музычных удзеянняў; развіцця інтарэсу і любві да музыкі праз актыўнае музіцыраванне навучэнцаў; навучання музычнай мове як умению ўспрымання музыкі; развіцця музычнага ўспрымання ў руху: а) ад жывога музіцыравання да тэарэтычных абагульненняў і вывадаў, б) ад вуснай музычнай мовы да пісьмовай, в) ад назапашвання музычных уражанняў да іх асэнсавання, аналіза і маральна-эстэтычнай ацэнкі; творчай актыўнасці і самастойнасці вучняў; сувязі с жыццём; міжпрадметных сувязей; сістэмнасці; цэласнасці.

2. Мэта – ідэальнае мысленае прадугаданне выніку дзейнасці. Мэта мастацкага навучання – фарміраванне мастацкай навучанасці і засваенне назапашанага ў грамадстве вопыту мастацка-творчай дзейнасці. Мастацкая навучанасць складаецца з наступных кампанентаў: веды, уменні і навыкі, вопыт у галіне ведаў мастацкай дзейнасці, вопыт мастацкай творчасці. Дыдактычныя задачы мастацкага навучання: 1) засваенне мастацкай дзейнасці (г.зн. мастацкія веды, мастацкія ўменні і навыкі, вопыт у галіне ведаў мастацкай дзейнасці, вопыт мастацкай творчасці, мастацкая спадчына (опус-культура) і 2) засваенне вучэбнай дзейнасці (г.зн. агульнавучэбныя веды, агульнавучэбныя ўменні і навыкі, вопыт вучэбнай творчай дзейнасці).

3. Змест мастацкага навучання – гэта педагагічна пабудаваны мастацкі і духоўны вопыт чалавецтва, адлюстраваны ў вучэбных планах, праграмах, падручніках і дапаможніках, хрэстаматыях і мастацкім вучэбным рэпертуары. *Структура зместу* мастацкага навучання ўбірае ў сябе:

А) *Мастацкія веды* – як аснова авалодання мастацкімі уманнямі і навыкамі; як крытэрыі эстэтычнай ацэнкі твораў мастацтва; як крытэрыі эстэтычнай ацэнкі розных відаў мастацкай дзейнасці (выканальніцкай, асветніцкай, кампазітарскай, мастацка-педагагічнай інш.).

Б) *Мастацкія ўменні* – гэта здольнасць навучэнцаў выкарыстоўваць мастацкія веды ў розных відах мастацкай дзейнасці. Этапамі фарміравання мастацкіх уманняў з’яўляюцца: а) этап засваення, асэнсавання, замацавання мастацкіх ведаў, мастацкага вопыту, неабходнага для фарміравання мастацкіх уманняў; актывізацыі назапашанага раней мастацкага і жыццёвага вопыту; б) этап арганізацыі засваення новых мастацкіх уманняў у канкрэтных відах мастацкай дзейнасці пад кантролем выкладчыка; в) этап замацавання і паглыблення фарміруемых уманняў у разнастайных відах мастацкай дзейнасці з паступовым павелічэннем долі самастойнай работы навучэнцаў. Асноўныя ўзроўні сфарміраванасці мастацкіх уманняў (характарызуюць ступень актыўнасці навучэнцаў, свабоду і самастойнасць выкарыстання фарміруемых уманняў у розных відах мастацкай дзейнасці): а) рэпрадуктыўны – здольнасць дакладна паўтарыць прапанаваны выкладчыкам спосаб дзейнасці ў канкрэтных умовах; б) эўрыстычны – здольнасць выкарыстоўваць атрыманыя мастацкія веды па ўзору ў тыповых сітуацыях

пад кантролем выкладчыка і самастойна; в) творчы – самастойнае выкарыстанне мастацкіх ведаў навучэнцамі ў новых незнаёмых сітуацыях сачынення, выканання, успрымання музыкі.

В) *Мастацкія навыкі* – гэта даведзеныя да аўтаматызму мастацкія ўменні. Алгарытм фарміравання мастацкіх навыкаў: 1) атрыманне навучэнцам пры нараджэнні мастацкіх задаткаў (прыродная аснова мастацкай дзейнасці); 2) развіццё на іх аснове пад уплывам сацыяльных фактараў і ўласнай актыўнасці навучэнцаў мастацкіх здольнасцей; 3) засваенне навучэнцамі мастацкіх ведаў; 4) фарміраванне на іх аснове мастацкіх уменняў; 5) фарміраванне і развіццё мастацкіх навыкаў як умовы асваення навучэнцамі на высокім узроўні разнастайных відаў мастацкай дзейнасці.

Г) *Нацыянальная і агульначалавечая мастацкая спадчына* (опускультура), якая складаецца з:

1) мастацкія творы, якія складаюць педагагічны рэпертуар (народная музыка, класіка, сучасная музыка; творы свецкай, рэлігійнай народнай накіраванасці);

2) прыклады высокамастацкага ўвасаблення чалавечых пачуццяў і думак у творах мастацтва;

3) ўзоры прафесійнага, наватарскага выкарыстання сродкаў мастацкай выразнасці, элементаў мовы мастацтва для ўвасаблення разнастайных мастацкіх вобразаў, для паказу дынамікі іх развіцця і ўзаемадзеяння;

4) мастацкія творы як увасабленне паняццяў добра і зла, прыгожага і брыдкага, свабоды, веры, надзеі, кахання;

5) мастацкія творы як сродак фарміравання і развіцця духоўных, чалавечых якасцей навучэнцаў;

6) мастацкія творы як шлях набыцця навучэнцамі вопыту эмацыянальна-маральных адносін да рэчаіснасці.

Крытэрыямі сацыяльнай вартасці твораў мастацтва з'яўляюцца: сцвярджанне нацыянальных і агульначалавечых каштоўнасцей, садзейнічанне фарміраванню высокіх грамадзянскіх маральных якасцей, арыгінальнасць і высокі мастацкі і эстэтычны ўзровень. Крытэрыі адбору мастацкага рэпертуару: мастацка-эстэтычны, мастацка-псіхалагічны, мастацка-педагагічны.

Прадстаўленне зместу мастацкага навучання адбываецца ў наступных *нарматыўных дакументах і вучэбнай літаратуры*:

1) вучэбна-метадычная дакументацыя:

- адукацыйныя стандарты,
- вучэбныя планы,
- вучэбныя праграмы,
- вучэбна-метадычныя указанні, рэкамендацыі,
- вучэбна-метадычныя комплексы.

2) вучэбная літаратура:

- падручнікі,

- дапаможнікі,
- рэпертуарныя спісы,
- фонахрэстаматы,
- зборнікі інструктыўных матэрыялаў,
- зборнікі педагагічнага рэпертуару.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

Лекцыя 5: ТЭАРЭТЫЧНЫЯ АСНОВЫ МАСТАЦКАГА (ХАРЭАГРАФІЧНАГА) РАЗВІЦЦЯ

Пытанні:

1. Паняцці і структура мастацкага развіцця.
2. Праблема даследавання мастацкіх здольнасцей у айчынных і замежных навуковых даследаваннях.
3. Узаемадзеянне сацыяльных і біялагічных фактараў у развіцці мастацкіх здольнасцей.
4. Дыягностыка мастацкіх здольнасцей.

1. *Мастацкае развіццё* – пераход у новы якасны стан мастацкіх здольнасцей, асабістых якасцей пазнавальных працэсаў у чалавеке пад уздзеяннем мастацтва. Развіццё чалавека праяўляецца ў развіцці яго здольнасцей, а не ў назапашванні вопыту, авалоданні ведамі, умениямі і навыкамі (С.Л.Рубінштэйн). Іерархічная структура асноўных паняццяў мастацкага развіцця: Задаткі – Схільнасці - Здольнасці - Адоранасць (Музыкальнасць) - Талент (Геніяльнасць).

Задаткі – прыроджаныя анатама-фізіялагічныя асаблівасці нярэвай сістэмы і мозга, якія складаюць прыродную аснову развіцця здольнасцей. На аснове адных і тых жа задаткаў могуць развівацца розныя мастацкія здольнасці ў залежнасці ад спецыфікі віда дзейнасці. Прыроджанымі могуць быць толькі задаткі, якія складаюць аснову здольнасцей. У задатках заўсёды спалучаюцца фактары: а) спадчынныя – генетычна абумоўленыя; б) прыроджаныя – звязаныя з умовамі ўнутрывантробнага развіцця; в) узроставыя – псіхалагічныя асаблівасці, уласцівыя кожнай узроставай ступені развіцця; г) сацыяльна-культурныя. Усе фактары цесна звязаны паміж сабой.

У развіцці задаткаў узаемадзейнічаюць працэсы: а) біялагічнага выпявання; б) уздзеяння асяроддзя (выхавання і навучання); в) асаблівасці работы органаў пачуццяў і руху пры выкананні дзейнасці.

Шляхі праяўлення задаткаў ў розных людзей: 1) магчыма выбухная рэалізацыя задатка (на працягу некалькіх дзён) 2) пастаяннае паступовае выяўленне задатка і фарміраванні на яго аснове пэўнай здольнасці.

Схільнасць – выражэнне, праяўленне задатка і прыкмета здольнасці, якая фарміруецца. Схільнасці - асобная прадумова здольнасцей, якая адлюстроўвае інтарэсы і імкненні чалавека, падахвочвае яго да дзейнасці, у якой могуць развівацца здольнасці. Схільнасці і здольнасці звязаны паміж сабой, пры гэтым на розных узроставых этапах можа дамінаваць нешта адно.

Мастацкія здольнасці – індывідуальна-псіхалагічныя асаблівасці чалавека, якія дапамагаюць яму паспяхова набываць веды, навыкі і выкарыстоўваць іх у практычнай прадуктыўнай мастацкай дзейнасці. Структура мастацкіх здольнасцей:

1. Агульныя (мастацка-эстэтычная)
2. Псіхаматорныя (тэхнічныя)

Мастацка-эстэтычныя (агульныя) здольнасці – здольнасці, звязаныя з успрыманнем, асмысленнем, аднаўленнем, інтэрпрэтацыяй мастацкіх твораў, эмацыянальным пагружэннем ў мастацкае перажыванне; здольнасці, неабходныя чалавеку для фарміравання мастацкага вобраза ў любым відзе мастацкай дзейнасці. *Псіхаматорныя (тэхнічныя, прыватныя) здольнасці* – неабходныя для паспяховага выканання канкрэтных відаў мастацкай дзейнасці – выканальніцкай, кампазітарскай, дырыжорскай, даследчыцкай, педагогічнай, розных відаў выканальніцкай дзейнасці. Асноўныя характарыстыкі мастацкіх здольнасцей: фарміруюцца і развіваюцца ў дзейнасці; развіваюцца ў працэсе выхавання і навучання; з’яўляюцца вынікамі развіцця; магчыма ізаляванае развіццё асобных здольнасцей у канкрэтных відах мастацкай дзейнасці; магчымаць кампенсацыі адных здольнасцей другімі; не зводзяцца да ведаў, уменняў і навыкаў, але тлумачаць лёгкасць і хуткасць іх набыцця; забяспечваюць паспяховасць пэўнага віда дзейнасці.

Музыкальнасць (шырокае значэнне) - якасць ўспрымання, перажывання ці выканання чалавекам музыкі для выражэння інтуітыўнай глыбіні і тонкасці эмацыянальнага перажывання яе сэнсу. Вузкае значэнне: комплекс індывідуальна-псіхалагічных асаблівасцей, неабходных для заняткаў музычнай дзейнасцю, у выканальніцкай інтэрпрэтацыі музычных твораў. Фарміруюцца і развіваюцца толькі ў канкрэтнай дзейнасці канкрэтнага чалавека, таму ў розных людзей яна розная. Прыкметы музыкальнасці: здольнасць эмацыянальна перажываць музыку і выражаць сябе пры яе дапамозе; ранняе праяўленне музычнага слыху; наяўнасць устойлівай патрэбнасці і выбіральнасці у музычных уражаннях; музычная актыўнасць – імкненне спяваць, слухаць, сачыняць, танцаваць пад музыку; прыродная выразнасць выканання. Кожны нармальны чалавек мае пэўную музыкальнасць.

Музычныя здольнасці бываюць *спецыяльныя* (для канкрэтнай музычнай прафесіі – дырыжор, піяніст і інш.) і *агульныя* (неабходныя для музыкальнасці). Вядучыя кампаненты музычных здольнасцей: эмацыянальная чуласць, музычны слых (ладавышыны, меладычны, гарманічны, унутраны, абсалютны, адносны і г.д.); пачуццё рытму; музычная памяць (рухальная, эмацыянальная, слыхавая).

Мастацкая адоранасць – комплекс мастацкіх здольнасцей у сукупнасці з агульнымі здольнасцямі (творчае ўяўленне, увага, воля і інш.).

2. Два вызначальных фактара ў фарміраванні мастацкіх здольнасцей: 1) спадчыннасць (біялагітарскія тэорыі); 2) сацыяльнае асяроддзе (сацыялагітарскія тэорыі): сям’я, адукацыйная ўстанова, кваліфікацыя выкладчыкаў, уплыў сродкаў масавай інфармацыі, узровень адукацыі і сацыяльны статус бацькоў, запатрабаванасць прафесіі ў грамадстве. Замежныя даследаванні (біялагітарскія тэорыі) прадстаўленыя ў Платона (“Здольнасці з’яўляюцца прыроджанымі”), Ф. Гальтона (“Наследственность таланта. Его законы и последствия” (1869): канцэпцыя пра “геніяльнасць і талент, якія перадаюцца па спадчыннасці”; Дженнсена (70-я гг. ХХ ст.) (“развіццё здольнасцей магчыма да пэўнай мяжы, адпушчанай прыродай. Геніяльнасць жа - гэта падарунак лёса, які мае прыроджаны характар”); Г. Айзенаха “структура

поспеху ў мастацтве складаецца з 80 % гегетычных фактараў і 20% сацыяльных ўмоў і сям’і”); Т.Эдісона (“геній – гэта 99 % пота і 1% натхнення”).

Айчынныя даследаванні (сацыялагітарскія тэорыі) прадстаўлены наступнымі іменамі: Б.М.Цяплоў, Я. Назайкінскі, Ул. Медушэўскі, Л.С.Выгоцкі, Н. Ветлугіна, Л.А.Барэнбойм і інш. Б.М.Цяплоў (“Псіхалогія музычных здольнасцей”) адзначае: “развіцце музычных здольнасцей магчыма ў далучэнні да мастацтва з ранняга дзяцінства пры ўмове актыўнай дзейнасці і працы над сабой».

3. Эфектыўнасць ўздзеяння мастацтва на развіцце чалавека залежыць: ад мастацка-эстэтычнай каштоўнасці твораў мастацтва – іх змястоўнасці, жанравай і стылевай разнастайнасці, арыгінальнасці, інш.; ад псіхафізіялагічных (ці біялагічных) асаблівасцей чалавека; ад сацыяльных асаблівасцей чалавека; ад духоўнасці асобы.

У псіхалогіі і філасофіі прадстаўлены розныя інтэрпрэтацыі суадносін сацыяльных і біялагічных фактараў у развіцці чалавека:

1. *Пазітывізм* (Г.Спенсер, З.Фрэйд і інш.) - прыроджаныя якасці вызначаюць будучыню чалавека (генетыка).

2. *Сацыялагізм* (Ч. Кулі) – сацыяльныя ўмовы жыцця чалавека вызначаюць яго будучыню, на першы план выходзіць калектыў, якому асоба падпарадкоўваецца.

3. *Марксізм* (К. Маркс) - сацыяльны і біялагічны фактары ў развіцці чалавека разглядаюцца як дыялектычныя суадносінны вышэйшага і ніжэйшага ўзроўняў развіцця матэрыі ў дачыненні да ўжо сфарміраванай асобы.

4. *Дыягностыка мастацкіх (харэаграфічных) здольнасцей* – выяўленне ўзроставага развіцця здольнасцей. Мэты дыягностыкі – здзяйсненне прафесійнага адбора; выяўленне ступені вызначанасці мастацкіх здольнасцей; падбор адпаведных метадык развіцця; здзяйсненне кантроля за дынамікай развіцця здольнасцей.

Прынцыпы правядзення дыягнастычных заданняў: А) стварэнне спакойных дабразычлівых умоў; Б) падбор заданняў ад простага да складанага з улікам індывідуальнасці і ўзросту; В) недавер вынікам дыягностыкі на 100 %.

Віды дыягнастычных заданняў: 1) тэсціраванне і 2) індывідуальная форма.

Крытэрыі дыягностыкі вызначае сам педагог. Вынік - вызначэнне агульнага ўзроўню – нізкі, сярэдні, высокі і г.д. Напрыклад, крытэрыі дыягностыкі для харэаграфічнай спецыяльнасці: музычна-рытмічныя навыкі (узгодненасць рухаў з музыкай – яе характарам, тэмпам, дынамікай, формай); 2) знешні выгляд і сцэнічныя здольнасці (рост, прапорцыі цела, асанка і інш.); 3) спецыфічныя здольнасці (вываратнасць, стапа, балетны крок і г.д.).

Лекцыя 6: МЕТАДЫ, СРОДКІ І ФОРМЫ МАСТАЦКА-ПЕДАГАГІЧНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ

Пытанні:

1. Метады мастацка-педагагічнай дзейнасці.
2. Сродкі мастацка-педагагічнай дзейнасці.
3. Формы мастацка-педагагічнай дзейнасці.

1.Метады – спосабы ўзаемазвязанай дзейнасці выкладчыка і вучняў, накіраваныя на вырашэнне задач навучання, выхавання і развіцця вучняў. Класіфікацыя метадаў – гэта працэс іх упарадкавання па пэўнай прыкмеце.

Метады навучання:

1) метады навучання – метады фарміравання і развіцця спецыяльных і агульнавучэбных ведаў, уменняў і навыкаў, самастойнай работы, уменняў кіравання сваёй дзейнасцю і здзяйснення кантроля і самакантроля, уменняў аналізаваць яе вынікі;

2) метады выхавання – метады фарміравання светапогляду, грамадска карысных матываў дзейнасці, патрэбнасцей, перакананняў, ідэалаў і густаў;

3) метады развіцця – метады развіцця матываў дзейнасці, эмацыянальна-пачуццёвага ўспрымання, тэарэтычнага і эмпірычнага мыслення, агульных і спецыяльных здольнасцей.

Да класіфікацыі метадаў мастацка-педагагічнай дзейнасці існуе комплексны дзейнасна-працэсуальны падыход і выдзяляюцца наступныя групы метадаў:

- метады стымулявання і матывацыі вучэбна-пазнавальнай дзейнасці: - метады фарміравання і стымулявання інтарэсу да вучэння (метады пазнавальнай гульні, вучэбнай дыскусіі, дыспуту, дыялога, эмацыянальнага стымулявання, метады апоры на жыццёвы вопыт, стварэнне сітуацый навізны, займальнасці і інш.);

- метады фарміравання і стымулявання абавязку і адказнасці ў вучэнні (метады заахвочвання і пакарання, пераканання, прад'яўлення вучэбных патрабаванняў, практыкавання і прывучэння да выканання патрабаванняў і інш.). Да метадаў стымулявання і матывацыі вучэбна-пазнавальнай дзейнасці таксама належаць метады эмацыянальнага ўздзеяння, метады стварэння эфекта здзіўлення, метады заахвочвання і стварэнне сітуацыі поспеху, метады гульнёвых сітуацый, метады дыскусій, метады параўнання, пазнавальныя (дыдактычныя) гульні, метады эмацыянальнай драматургіі, метады экскурсій, метады “назірання за мастацтвам, а не навучанне яму”, метады “не навязвання мастацтва, а перакананне ім” (метады стварэння радаснага настрою ў навучанні, а не пераўтварэнне ўрока мастацтва ў забаву), пабуджэнне да суперажывання, эмацыянальнай чуласці на прыгожае і брыдкае ў акаляючым свеце, пераканання ў працэсе фарміравання эстэтычнага ўспрымання і густу і іншыя.

- метады арганізацыі і здзяйснення вучэбна-пазнавальнай дзейнасці: (вучэбных дзеянняў і аперацый):

- перцэптыўныя метады:

- славесныя – метады славеснай перадачы і слыхавага ўспрымання вучэбнай інфармацыі (лекцыя, расказ, гутарка, тлумачэнне, інструктаж і інш.);

- наглядныя – метады нагляднай перадачы і зрокавага ўспрымання вучэбнай інфармацыі (ілюстрацый, дэманстрацый, паказаў і інш.);

- аўдыявізуальныя метады (спалучаюць славесныя і наглядныя прыёмы і метады);

- практычныя – метады перадачы вучэбнай інфармацыі ў працэсе практычных, працоўных дзеянняў і тактычнага, кінестычнага яе ўспрымання (практыкаванняў, выканання практычных заданняў, правядзення вопытаў, працоўных дзеянняў, работы за музычным інструментам і інш.).

- лагічныя метады (метады арганізацыі і здзяйснення лагічных аперацый):

- індукцыі (забеспячэнне руху думкі ад прыватнага да агульнага);

- дэдукцыі (забеспячэнне руху думкі ад агульнага да прыватнага.);

- аналітычныя і сінтэтычныя метады (выдзяленне галоўнага і істотнага, класіфікацыі, аналогій, абагульнення, сістэматызацыі, канкрэтызацыі, мадэлявання і інш.).

- метады параўнання

- метады мастацкага абагульнення

- метады кантрастных супастаўленняў

- метады жанрава-стылявога спасціжэння мастацтва

- знастычныя метады (метады арганізацыі і здзяйснення мысліцельных аперацый):

тлумачальна-ілюстрацыйныя, рэпрадукцыйныя, зўрыстычныя (часткова-пошукавыя), праблемныя, даследчыя, творчыя (гульнівыя);

- метады самастойнай работы, у т.л. над кіраўніцтвам выкладчыка:

самастойнай работы вучня з кнігай, над клавірам, партытурай музычнага твора, інструкцыйным матэрыялам і г.д.; самастойная пісьмовая работа вучняў; самастойная практычная работа; самастойнае выкананне творчых заданняў; самастойная работа за камп'ютэрам і інш.

- метады кантроля і самакантроля за эфектыўнасцю вучэбна-пазнавальнай дзейнасці: вуснага кантроля – індывідуальнага і фронтальнага апытання, вусных залікаў і экзаменаў; пісьмовага кантроля – кантрольных пісьмовых работ, пісьмовых залікаў і экзаменаў; практычнага кантроля – адкрытых урокаў, практычных паказаў, акадэмічных канцэртаў, тэхнічных залікаў; машыннага – у класах праграмаванага навучання, з дапамогай камп'ютэрнага тэсціравання.

Крытэрыі ацэнкі вучэбнай дзейнасці вучняў: праяўленне ведаў і навыкаў падчас выканання твораў; эмацыянальнасць і свядомасць у адносінах да мастацтва; адпаведнасць характара выканання характару твора; праяўленне

інтарэсу да мастацтва; эмацыянальны водгук на мастацтва; актыўнасць вучня ў вырашэнні праблемных сітуацый; уменне карыстацца ключавымі ведамі пры ўспрыманні мастацтва; дынаміка росту выканальніцкіх навыкаў; актыўнасць вучня на ўроках.

Крытэрыі ацэнкі ведаў, уменняў і навыкаў: па мастацкіх дысцыплінах: майстэрства ўвасаблення ідэйна-мастацкага вобраза твора; якасць пастаноўкі, інструментоўкі, аранжыроўкі; выканальніцкае майстэрства, валоданне рознымі відамі выканальніцкай тэхнікі; узровень складанасці праграмы ці асобнага твора; ступень эмацыянальна-валявога ўздзеяння на гледача (слухача); артыстызм і сцэнічная культура.

2. Сродкі навучання (сродкі педагагічнай дзейнасці) - у вузкім сэнсе – гэта аб'екты, якія выступаюць у якасці інструментаў вырашэння педагагічных задач. Бываюць:

- *друкаваныя сродкі навучання* (падручнікі, дапаможнікі, хрэстаматы, зборнікі рэпертуара і інструктыўнага матэрыяла);

- *прадметныя сродкі навучання* (стэнды, плакаты, фатаграфіі, карціны, эскізы, схемы, графікі, геаграфічныя карты, дыяграмы, формулы, ураўненні, мадэлі, рэальныя прадметы, муляжы, макеты аб'ектаў, музычныя інструменты, пульты, падстаўкі, камертон, абсталяванне вучэбных аўдыторый для заняткаў);

- *тэхнічныя сродкі навучання* (ТСН - аўдыявізуальныя, камп'ютары, кабінеты праграміраванага навучання, фонатэка, аўтаматызаваныя навучаючыя сістэмы, кіно- і тэлефільмы, дыяпазітывы, мультфільмы і інш.); падзяляюцца на інфармацыйныя, кантралюючыя, навучаючыя;

- *творы мастацтва* - першасны сродак успрымання вучэбнага матэрыялу, крыніца інфармацыі і цэласнага ўспрымання мастацкага вобраза;

- *словы выкладчыка*.

3. Формы арганізацыі педагагічнай дзейнасці – арганізацыйна аформленая ўзгодненая дзейнасць выкладчыка і вучняў, якая здзяйсняецца ў пэўным парадку і рэжыме. Сістэмы арганізацыі навучання:

- класна-урочная сістэма – асноўная форма навучання;

- дапаможныя формы навучання:

а) пазаўрочныя (пазааўдыторныя, пазакласныя);

б) пазашкольныя (дамашнія, самастойныя) формы.

Віды пазаўрочных і пазашкольных заняткаў: дамашняя самастойная работа навучэнцаў, прадметныя гурткі, вучэбныя экскурсіі, кансультацыі, факультатывы, курсы па выбары, практыкумы, лабараторныя і практычныя заняткі, семінары, інструктажы, дадатковыя заняткі, вучэбныя канферэнцыі, заняткі ва ўстановах сацыякультурнай сферы, клубная работа, паходы і спаборніцтвы.

Класіфікацыя арганізацыйных форм навучання: *па колькасці навучэнцаў:* фронтальныя (масавыя, калектыўныя), групавыя (дробнагрупавыя), індывідуальныя; *па месцы навучання:* школьныя, пазашкольныя; *па*

працягласці заняткаў: класічны ўрок, здвоены ўрок, урокі адвольнай працягласці.

Асноўныя віды ўрокаў: урокі вывучэння новых ведаў, урокі замацавання ведаў, урокі абагульнення і сістэматызацыі вывучанага, урокі фарміравання і замацавання новых уменняў і навыкаў, урокі праверкі (кантроля і карэкцыі, ацэнкі) ведаў і уменняў, урокі практычнага выкарыстання ведаў, уменняў і навыкаў, а таксама уводны ўрок, выніковы ўрок, абагульняючы ўрок, кантрольны ўрок.

Асноўныя тыпы ўрокаў: камбініраваныя ўрокі, манаўрокі, нестандартныя ўрокі. Нестандартныя ўрокі: тэатралізаваныя ўрокі, урокі творчасці, урокі-творчыя справаздачы, урокі-конкурсы, урокі-гульні, урокі-канцэрты, урокі-экскурсіі, урокі-кансультацыі, урокі-залікі, урокі-семінары, міжпрадметныя ўрокі і інш.

На занятках мастацтва вызначаюцца асноўныя этапы вывучэння мастацкага твора: 1) знаёмства з творам, яго эмацыянальна-вобразнае ўспрыманне; 2) аналіз мастацкага твора, яго драматургіі, зместу, сродкаў мастацкай выразнасці, яго асваенне ў разнастайных відах мастацкай вучэбнай дзейнасці (прагляд, слуханне, тэарэтычны аналіз, рухі пад музыку, імправізацыя, спевы і інш.), фарміраванне і развіццё на гэтай аснове мастацкіх здольнасцей і выканальніцкіх навыкаў; 3) цэласнае ўспрыманне твора, спасціжэнне яго маральнай сутнасці і мастацкай вобразнасці, канцэртнае выкананне твора.

План урока павінен уключаць: пералік яго асноўных этапаў, апісанне тэматыкі апытання, апісанне мастацкіх праблем для гутаркі, апісанне тэм для паўтору і замацавання пройдзенага, пералік задач і практыкаванняў, змест дамашняга задання, асноўныя тэзісы новага матэрыяла. План-канспект урока раскрывае яго ход з фармулёўкай не толькі пытанняў да вучняў, але і мяркуемых адказаў, апісанне наглядных дапаможнікаў, поўнае вылажэнне тлумачэнняў выкладчыка. Гэта сцэнарый урока. План урока ўключае: агульныя звесткі пра ўрок (дата правядзення, прадмет, тэма ўрока, тып і від урока, клас ці вучань); мастацка-педагагічная ідэя ўрока (мэта урока - звышзадача, дыдактычныя, выхаваўчыя, развіваючыя, творчыя задачы ўрока); мастацка-педагагічны матэрыял (інструктыўны, мастацкі) – адбіраецца з улікам прынцыпа цэласнасці ўрока; структуру ўрока, паслядоўнасць яго этапаў (лагічная паслядоўнасць розных відаў дзейнасці на ўроку, якая будзеца з улікам прынцыпа кантраста); размеркаванне часу паміж рознымі этапамі ўрока з улікам недапушчэння стамлення вучняў; вучэбнае абсталяванне ўрока, сродкі навучання, ход урока: задачы і змест вучэбнага матэрыяла на кожным этапе ўрока; метады і прыёмы работы педагога, якія адпавядаюць мэце, задачам, вучэбнаму матэрыялу; спрагназаваныя магчымыя адказы і дзеянні вучняў у праблемных сітуацыях і адпаведная метадыка работы; дамашняе заданне.

Формы мастацкага навучання ў навучальных установах прафесійнай мастацкай адукацыі: індывідуальныя, дробнагрупавыя, групавыя, калектыўныя заняткі, кансультацыі, рэпетыцыі, тэхнічныя залікі і

акадэмічныя канцэрты, экзамены, паказы, адкрытыя ўрокі, майстар-класы, выканальніцкая, педагагічная практыкі, лекцыі, семінары, практычныя заняткі, курсавая і дыпломная работы, рэфераты, самастойная работа.

Формы пазакласнай і пазашкольнай работы ў ДШМ: канцэрты-сустрэчы са знакамітымі харэографамі, выпускнікамі, вучнямі іншых ДШМ; канцэрты вучняў ДШМ (магчыма сумесна з выкладчыкамі) для розных аўдыторый; удзел вучняў ДШМ у мастацкай самадзейнасці агульнаадукацыйных школ, стварэнне аб'яднаных мастацкіх калектываў сацыяльна-культурных комплексаў “ДМШ-СШ-Клуб”; экскурсіі, наведванне канцэртаў, выставак, музеёў, тэатраў і г.д.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

Лекцыя 7: ГІСТОРЫЯ МАСТАЦКАЙ АДУКАЦЫІ

Пытанні:

1. Прадмет гісторыі мастацкай адукацыі.
2. Перыядызацыі мастацкай адукацыі.
3. Характэрныя рысы мастацкай адукацыі ў розныя гістарычныя перыяды.
4. Сістэмы музычна-рытмічнага выхавання і харэаграфічнай адукацыі.

1. *Гісторыя мастацкай адукацыі* вивучае вопыт развіцця тэорыі, методыкі і практыкі агульнай і прафесійнай мастацкай адукацыі ў канкрэтна-гістарычны перыяд; залежнасць мастацкай адукацыі ад пануючых філасофскіх поглядаў на ролю, месца чалавека і мастацтва ў грамадстве; магчымасці мастацтва ў выхаванні асобы ва ўмовах пэўнага грамадскага ўкладу жыцця той ці іншай краіны.

Асноўныя кірункі мастацкай адукацыі: народная, рэлігійная, свецкая. Асноўныя ўзроўні здзяйснення мастацка-адукацыйнага працэсу: агульная мастацкая адукацыя і прафесійная мастацкая адукацыя. Метадалагічныя падставы для перыядызацыі гісторыі мастацкай адукацыі: крыніцы педагогікі мастацкай адукацыі; развіццё мастацтва ў канкрэтна-гістарычны перыяд; адзінства асноўных кірункаў мастацтва і мастацкай адукацыі; узаемасувязь агульнай і прафесійнай мастацкай адукацыі.

2. *Перыядызацыя мастацкай адукацыі ў Еўропе:*

1. Старажытныя часы
2. Ранняя і сярэдняя сярэдневякоўе (V-XIII стст.)
3. Эпоха Адраджэння (XIV-XVI стст.)
4. Эпоха Асветы (XVII-XVIII стст.)
5. XIX-пачатак XX стст.
6. XX ст.
7. Канец XX - пачатак XXI стст.

Перыядызацыя мастацкай адукацыі ў Беларусі:

1. Эпоха ранняга сярэдневякоўя (V-X стст.)
2. XI-сярэдзіна XIII стст.
3. Сярэдзіна XIII-канец XVIII стст.
4. XIX - пачатак XX стст.
5. XX ст. (1917-1991 гг.)
6. 1991 г. - да нашага часу.

У першабытныя часы закладваюцца асновы мастацтва, якое было цесна ўплецена ў рэальны працэс жыцця; містычна-магічнае разуменне ўздзеяння мастацтва на рэчаіснасць.

У перыяд Антычнасці IV-III тыс. да н.э. (Грэцыя, Рым, Кітай, Індыя, Вавілон, Урарту, Егіпет, Сірыя) адбываецца фарміраванне і развіццё мастацтва пад уплывам прыродазнаўчых навук, філасофіі, эстэтыкі даследаванні ў розных галінах мастацтва – тэорыі музыкі, акустыкі, гармоніі і інш. Назіраецца падабенства поглядаў у культуры краін Еўропы і Усходу.

Народнае мастацтва з'яўляецца важнейшай крыніцай станаўлення не толькі відаў мастацтва, але і мастацкай народнай і свецкай педагогікі.

Прафесіяналізацыя мастацкай дзейнасці ў грамадстве вядзе да стварэння першых школ прафесійнай мастацкай адукацыі. Прызнанне важнасці мастацтва ў маральным выхаванні чалавека адлюстравалася ў абавязковым вывучэнні мастацтва ў старажытнай агульнаадукацыйнай школе. Мастацкая адукацыя (як і агульная) мела класавы характар у межах старажытнага класавага грамадства.

У перыяд ранняга сярэдняв'якоўя (V-VIII ст.) мастацтва і адукацыя падпарадкоўваюцца вырашэнню рэлігійна-дыдактычных задач, што звязана з распаўсюджаннем хрысціянства (у Еўропе і Русі) – афіцыйна прызнанай рэлігіяй мастацтва.

У сярэдняе сярэдняв'якоўе (IX-XXIII ст.) фарміруюцца першапачатковыя формы рэлігійнай мастацкай адукацыі. У грамадстве дамінуе мастацкая адукацыя рэлігійнай накіраванасці. Свецкая мастацкая адукацыя існуе ў межах мастацкай культуры скамарохаў, рыцарскай культуры, гарадской культуры заможных і бедных гараджан. Нараджаецца універсітэцкая форма свецкай еўрапейскай адукацыі з вывучэннем філасофіі, музыкі і іншых дысцыплін.

У эпоху Адраджэння адбываецца зараджэнне балетнага мастацтва, музычнай і харэаграфічнай адукацыі, дынамічнае развіццё свецкага мастацтва і адпаведнай яму свецкай адукацыі. Вылучаюцца прафесіі кампазітара, музыканта-выканаўцы, танцоўшчыка, выкладчыка музыкі і танца. Фарміруецца сістэма ўстаноў прафесійнай музычнай адукацыі пераважна на базе храмавых харавых школ і сіроцкіх прытулкаў (кансерваторый). Дынамічна развіваецца інфраструктура мастацкай адукацыі: філарманічныя, пеўчыя і іншыя таварыствы, кнігадрукаванне, майстэрні па вырабу музычных інструментаў і інш. Мастацтва (музычнае) вывучаецца ў агульнаадукацыйных навучальных установах – рэлігійных і свецкіх (музычныя школы пры пеўчых таварыствах і цэхавых брацтвах музыкантаў, школы пры дварах буйных феодалаў). Асновы мастацтва вывучаюцца ў асяродку бедных слаёў насельніцтва з дапамогай вандроўных “майстроў граматы”, у прытулках і сіроцкіх дамах, у сем'ях скамарохаў. Узнікаюць публічны і прыдворны тэатры, у межах якіх забяспечваецца перадача мастацкага вопыту. Зараджаецца балетнае мастацтва, з'яўляюцца прафесіі танцоўшчыка, танцамайстра і выкладчыка танцаў, вылучаюцца сцэнічныя, класічныя і бальныя танцы. Выдаюцца трактаты па методыцы выкладання музыкі і танца.

Мастацкая адукацыя ў эпоху Асветы (XVII-XVIII стст.) характарызуецца зараджэннем педагогікі як навукі аб адукацыі чалавека, распрацоўваюцца агульнапедагагічныя заканамернасці і прынцыпы выхавання і навучання (Ян Амас Каменскі, І. Г. Песталоцці, Ф. Бэкон, І. Гербард, Ф. Скарына). Распаўсюджваюцца ідэі асветніцтва, агульнадаступнасці адукацыі, у тым ліку і мастацкай: ствараюцца

спрошчаныя сістэмы музычнага навучання, у змест вучэбных прадметаў уключаецца народная песня, навучанне прадугледжвае ігру на музычных інструментах. Адбываецца размежаванне сістэм прафесійнай і агульнай мастацкай адукацыі, умацоўваецца вучэбна-метадычная база мастацкага навучання, у тэарэтычных трактатах развіваецца тэорыя харэаграфічнага (балетнага) мастацтва: сістэма запісу танца, правілы выкладання мастацтва танца і інш. Ствараюцца комплексныя навучальныя ўстановы мастацкай адукацыі – музычна-драматычныя (тэатральна-музычныя і інш.) школы і інстытуты, а таксама спецыялізаваныя балетныя школы (школы танца); мастацкая адукацыя становіцца важным элементам дамашняй адукацыі магнатаў; выкладанне танца ўводзіцца ў праграмы агульнаадукацыйных і спецыялізаваных (ваенных) навучальных устаноў для магнатаў.

На беларускіх і расійскіх землях фарміруецца сістэма прафесійнай і агульнай музычнай і харэаграфічнай адукацыі: ствараюцца балетныя, музычна-тэатральныя школы, танец выкладаецца ў дзяржаўных навучальных установах, уваходзіць у змест дамашняй адукацыі.

Мастацкая адукацыя ў XIX-пачатку XX стст. У Еўропе ствараецца сучасная шматузроўневая сістэма свецкай прафесійнай мастацкай адукацыі, прадстаўленая разнастайнымі навучальнымі ўстановамі. Вылучаюцца прафесіі выкладчыкаў музыкі і танцаў, забяспечваецца іх падрыхтоўка для сістэм прафесійнай і агульнай мастацкай адукацыі.

Распаўсюджваецца ідэя ўсеагульнасці мастацкай адукацыі, ствараецца сістэма агульнай мастацкай адукацыі, забяспечваецца даступнасць пачатковай мастацкай адукацыі, пашыраецца дзейнасць культурна-асветніцкіх арганізацый, развіваецца аматарская народная творчасць, адбываецца станаўленне педагогікі сцэнічнага народнага танца.

Балетная адукацыя ў Расіі займае вядучыя пазіцыі ў свеце; у падрыхтоўцы артыстаў балета ўзаемадзейнічаюць французская і італьянская школы танца, нараджаецца руская школа класічнага танца, характарнага танца; удасканалваецца вучэбны працэс на балетных аддзяленнях тэатральных вучылішчаў Масквы і Пецярбурга.

У Еўропе зараджаецца педагогіка рытмапластычнага танца, мадэрн-танца, экспрэсіўнага танца.

Мастацкая адукацыя ў СССР (1917-1991 гг.) Ствараецца дзяржаўная трохузроўневая сістэма прафесійнай мастацкай адукацыі (Ш В В), змест якой складае вывучэнне свецкай і народнай мастацкай культуры. Рэалізуюцца прынцыпы ўсеагульнасці агульнай мастацкай адукацыі, даступнасці (на конкурснай аснове) прафесійнай мастацкай адукацыі. Мастацкая адукацыя носіць свецкі характар, забяспечваецца цэнтралізаванае партыйна-камуністычнае кіраванне адукацыйнымі працэсамі ў краіне. У Беларусі фарміруецца трохузроўневая сістэма прафесійнай музычнай і харэаграфічнай адукацыі, а таксама разгалінаваная сетка ўстаноў, якія забяспечваюць агульную музычную і харэаграфічную адукацыю асобы.

Мастацкая адукацыя ў Беларусі на мяжы ХХ-ХХІ стст. Ствараецца нацыянальная сістэма мастацкай адукацыі, якая цесна звязана з сістэмай агульнай адукацыі. Нацыянальная сістэма мастацкай адукацыі ўключае падсістэмы агульнай і прафесійнай мастацкай адукацыі. Падсістэмы агульнай і прафесійнай мастацкай адукацыі цесна звязаны паміж сабой, хаця і адрозніваюцца па сваіх мэтах. У падсістэме прафесійнай мастацкай адукацыі забяспечваюцца пераемнасць і непарыўнасць узроўняў і ступеняў адукацыі.

3. *Замежныя сістэмы музычна-рытмічнага выхавання і харэаграфічнай адукацыі:*

- Сістэма Э.Жака-Далькроза
- Сістэма К.Орфа
- Сістэма Дз.Кабалеўскага
- Дзяржаўная і прыватная мастацкая адукацыя ў замежных краінах
- Міжнародныя недзяржаўныя арганізацыі па мастацкай адукацыі.

4. *Характэрныя рысы мастацкай адукацыі ў розныя гістарычныя перыяды:*

1. Мастацкая адукацыя ў кожным гістарычным перыяд выступае ў адзінстве трох асноўных кірункаў мастацтва і двух узроўняў здзяйснення мастацка-адукацыйнага працэсу.

2. Арганізацыя мастацкай адукацыі ў грамадстве ў канкрэтна-гістарычным перыяд адпавядае ўзроўню развіцця пэўнага віду мастацтва.

3. Працэс станаўлення і развіцця мастацкай адукацыі мае свае асаблівасці ў кожным з кірункаў і ў кожнай з краін.

4. Станаўленне і развіццё харэаграфічнай і музычнай адукацыі на беларускіх землях здзяйсняліся ў кантэксце еўрапейскага гісторыка-педагагічнага працэсу.

Лекцыя 8: МАСТАЦКА-ПЕДАГАГІЧНАЕ МАЙСТЭРСТВА

1. Мастацка-педагагічнае майстэрства: паняцце і структура.
2. Змест мастацка-педагагічнага майстэрства.
3. Спецыфіка дзейнасці педагога мастацтва.

1. Мастацка-педагагічнае майстэрства – гэта прафесійнае ўменне аптымізаваць ўсе віды мастацка-выхаваўчай і вучэбнай дзейнасці, накіраваць іх на ўсебаковае развіцце і ўдасканаленне асобы, фарміраванне яго здольнасцей. Сутнасць педагагічнага майстэрства ў асобе выкладчыка: яго пазіцыі, здольнасці кіраваць дзейнасцю на высокім мастацкім ўзроўні.

Аўтары падыходаў да вызначэння структуры прафесійна-педагагічнага майстэрства Бакланавы Н.К., Азараў Ю.П., Зязюн І.А., Хазяінаў Г.І., Кухарава М.В. і Рашацько В.С., Піонава Р.С. называюць наступныя асноўныя кампаненты структуры мастацка-педагагічнага майстэрства. Структуру мастацка-педагагічнага майстэрства складае комплекс якасцей асобы выкладчыка – гуманістычная накіраванасць дзейнасці, прафесійныя веды і ўменні педагога, індывідуальна значныя якасці і знешняя культура, педагагічныя здольнасці, каштоўнасці і педагагічная тэхніка.

Гуманістычная накіраванасць дзейнасці – свэрхзадача выкладчыка, яго адказнасць перад будучыняй за веды, навыкі пры спалучэнні з вялікай любоўю да вучняў. Л. М. Талстой: “Если учитель соединяет в себе любовь к делу и ученикам, он – совершенный учитель”.

Прафесійныя веды і ўменні – комплекс метадычных, метадалагічных, тэхналагічных і тэрэтычных ведаў педагога (веданне прадмета, методыкі выкладання, педагогікі, псіхалогіі), псіхалага-педагагічныя ўменні (гнастычныя, канструкцыйныя, камунікатыўныя, арганізатарскія, спецыяльныя).

Індывідуальна значныя якасці і знешняя культура педагога – асобна-этычныя якасці (адносіны педагога да справы, грамадства, іншых людзей, самога сябе, прафесійна-этычныя якасці).

Педагагічныя здольнасці – камунікатыўнасць, прафесійная зоркасць і інтуіцыя, дынамізм асобы (здольнасці да валявых рашэнняў), эмацыянальная ўстойлівасць, аптымістычнае прагназіраванне, крэатыўнасць.

Таксама да пералічаных дадаюцца такія кампаненты, як: вопыт прафесійна-педагагічнай творчай дзейнасці, паспяховасць навучання (выніковы паказчык – глыбіня ведаў навучэнцаў, іх удзел ў алімпіядах, конкурсах), псіхалага-педагагічная кампетэнтнасць (псіхалага-педагагічныя веды, уменні і навыкі і асобныя якасці педагога-майстра)

2. Майстэрства – найвышэйшы ўзровень мастацка-педагагічнай культуры спецыяліста, якасная характарыстыка яго мастацка-педагагічнай адукаванасці. *Змест мастацка-педагагічнага майстэрства*, такім чынам,

складаюць такія кампаненты мастацкай адукаванасці, як навучанасць, выхаванасць і развітасць.

Мастацка-педагагічная навучанасць як сукупнасць мастацка-педагагічных ведаў, уменняў і навыкаў, часта называецца прафесіяналізмам. Яна ўбірае ў сябе:

а) прадметную кампетэнтнасць (веданне свайго прадмета, гісторыі і тэорыі мастацтва, яго асноўных катэгорый і заканамернасцей развіцця, развітыя ўменні і навыкі (выканальніцкія, спецыяльныя));

б) метадычную кампетэнтнасць (веданне метадыкі выкладання, тэарэтычных асноў мастацкага навучання, выхавання і развіцця асобы, метадыкі навыковага даследавання праблем мастацтва, арганізацыі мастацка-педагагічнага працэсу, работы з навукова-метадычнай літаратурай).

Мастацка-педагагічная выхаванасць педагога-майстра – гэта адзінства яго прафесійна-педагагічнай свядомасці і ўнутранай актыўнасці. Асноўныя паказнікі станаўлення прафесійнай самасвядомасці спецыяліста – фарміраванне ўменняў самааналізу, саманазірання, самаўспрымання, самаацэнкі, самакантролю і самарэгуляцыі ў прафесійнай дзейнасці. Мастацкая выхаванасць педагога характарызуецца шэрагам асобна-этычных якасцей, якія праяўляюцца ў адказнасці да справы, добрасумленнасці ў рабоце, працавітасці, дысцыплінаванасці, самастойнасці, паваге да калег, аб'ектыўнасці ў іх ацэнке.

Мастацка-педагагічная развітасць асобы разглядаецца ў адзінстве яе агульнага і прафесійнага развіцця: агульных функцыянальных механізмаў псіхікі, агульных здольнасцей асобы, творчага прафесійнага мыслення, мастацкіх і педагагічных здольнасцей, характару.

3. Спецыфіка дзейнасці педагога мастацтва блізкая да майстэрства акцера: у ей спалучаюцца талент і майстэрства. Гэта “тэатр аднаго акцера”, які будзецца па прынцыпах тэатральнага дзейства.

Педагагічны талент – спалучэнне шматлікіх творчых здольнасцей асобы выкладчыка (асобнае абаянне, правільная дыкцыя, пластычнасць і прыгажосць жэстаў, густ, любоў да сваёй справы) з творчай волей, раўнавагай розума і эмоцый, свабодным самаадчуваннем, адчуваннем аўдыторыі і г.д. Метады заваевання аўдыторыі:

- пасіўны (увага на сваёй асобе, лагічнае і паслядоўнае выкладанне матэрыялу);
- агрэсіўны (характарызуецца магутным інтэлектуальным патокам, чым прываблівае ўвагу аўдыторыі нібыта гіпнозам ці магіяй).

Педагагічная тэхніка – форма арганізацыі паводзін выкладчыка, якая ўключае наступныя ўменні:

- уменне валодаць сабой: цэлам, эмацыянальным і фізічным станам (знешні выгляд эстэтычны, выразны ўзор, накіраваны на вучняў, паводзіны стрыманыя, ўпэўненыя, без вяласці, грываснічання); культурай і тэхнікай мовы (дасканаласць мовы выкладчыка без грукай патэтыкі ці наадварот

манатоннай скукі, добрая дыкцыя, тэмпарытміка мовы з паузамі, кантрастамі, падкрэсліваннем галоўнага і інш.)

- арганізатарскія ўменні (уменні ўзаемадзейнічаць у працэсе вырашэння педагагічных задач). Убіраюць у сябе – педагагічныя зносіны і арганізатарскія здольнасці выкладчыка.

Педагагічныя зносіны – прафесійныя зносіны выкладчыка з вучнямі на занятках ці не, накіраваныя на стварэнне багапрыемнага псіхалагічнага клімата.

Стылі педагагічных зносін: аўтарытарны (у формах прыказа, указання, інструкцыі, выгавара); дэмакратычны (у формах просьбы, савета, інфармацыі); ліберальны (анархічны, папусціцельскі).

Педагагічны такт – мера педагагічнага ўздзеяння выкладчыка на вучняў, уменне уладкоўваць прадуктыўны стыль зносін. Да спосабаў педагагічна-выхаваўчага ўздзеяння належаць: перакананне (убеждение) і абуджэнне (внушение).

4. ПРАКТЫЧНЫ РАЗДЗЕЛ

4.1 Тэмы семінарскіх заняткаў

Семінар 1. Арганізацыя харэаграфічнага выхавання асобы

1. Заканамернасці і прынцыпы харэаграфічнага выхавання чалавека.
2. Мэта і вынік працэсу харэаграфічнага выхавання чалавека.
3. Паняцце, структура і змест харэаграфічнай выхаванасці асобы.
4. Сацыяльна-псіхалагічныя асаблівасці харэаграфічнага выхавання ў сучасным грамадстве.
5. Харэаграфічнае мастацтва як сродак выхавання асобы. Шляхі далучэння асобы да харэаграфічнага мастацтва.
6. Асаблівасці арганізацыі харэаграфічнага выхавання ў сям'і, ва ўстановах дашкольнай і школьнай адукацыі, ва ўстановах дадатковай адукацыі дзяцей і моладзі.
7. Дзейнасць сродкаў масавай інфармацыі, творчых саюзаў, канцэртна-гастрольных, канцэртна-відовішчных і іншых устаноў і арганізацый па харэаграфічнаму выхаванню насельніцтва.

Семінар 2. Арганізацыя харэаграфічнага навучання асобы

1. Заканамернасці і прынцыпы харэаграфічнага навучання.
2. Харэаграфічная навучанасць як мэта і вынік працэсу харэаграфічнага навучання.
3. Задачы харэаграфічнага навучання.
4. Змест харэаграфічнага навучання.
5. Сродкі і метады харэаграфічнага навучання.
6. Формы арганізацыі харэаграфічнага навучання.
7. Арганізацыя кантролю за эфектыўнасцю харэаграфічнага навучання.

Семінар 3. Арганізацыя харэаграфічнага развіцця асобы. Педагагічнае майстэрства выкладчыка харэаграфіі

1. Заканамернасці і прынцыпы харэаграфічнага развіцця асобы.
2. Харэаграфічная развітасць як мэта і вынік працэсу харэаграфічнага развіцця асобы.
3. Структура музыкальнасці.

4. Фарміраванне і развіццё харэаграфічных і музычных здольнасцей.
5. Дыягностыка харэаграфічных і музычных здольнасцей.
6. Спецыфіка дзейнасці выкладчыка харэаграфіі.
7. Паняцце, структура і змест мастацка-педагагічнага майстэрства.
8. Педагагічная тэхніка і стылі педагагічных зносін у дзейнасці выкладчыка харэаграфіі.
9. Шляхі фарміравання педагагічнага майстэрства выкладчыка харэаграфіі.

Семінар 4. Гісторыя харэаграфічнай адукацыі

1. Перыядызацыя гісторыі мастацкай адукацыі.
2. Ідэі музычна-эстэтычнага выхавання асобы ў старажытныя часы і сярэднявечнай Еўропе да XIV стагоддзя.
3. Станаўленне і развіццё харэаграфічнай і музычнай адукацыі ў эпоху Адраджэння (XIV – XVI стст.).
4. Станаўленне сістэмы харэаграфічнай і музычнай адукацыі ў Заходняй Еўропе, на беларускіх землях і ў Расіі ў XVII – XVIII стст.
5. Харэаграфічная і музычная адукацыя ў Заходняй Еўропе, на беларускіх землях і ў Расіі ў XIX – пачатку XX ст.
6. Станаўленне і развіццё савецкай сістэмы харэаграфічнай і музычнай адукацыі ў Расіі і Беларусі.
7. Сучасная нацыянальная сістэма харэаграфічнай і музычнай адукацыі ў Беларусі.
8. Замежныя сістэмы харэаграфічнага і музычнага выхавання дзяцей ў XX ст.

4.2 Заданні для самастойнай работы

1. Падрыхтаваць анатацыю на кнігу аднаго з вядомых харэографістаў і вызначыць яе педагогічную каштоўнасць.
2. Наведаць урок харэаграфіі ў адной з навучальных устаноў і падрыхтаваць яго пісьмовы аналіз.
3. Азнаёміцца са спецыяльнай літаратурай і падрыхтаваць сістэму дыягнастычных заданняў для выяўлення харэаграфічных і музычных здольнасцей; ацаніце ўзровень сфарміраванасці педагогічных здольнасцей і якасцей у сябе і аднаго з вядомых Вам выкладчыкаў харэаграфіі (схема аналізу прыкладаецца);
4. Падрыхтаваць рэферат (прэзентацыю) аб арганізацыі харэаграфічнай і музычнай адукацыі ў адной з краін (у адной з навучальных устаноў) у розныя гістарычныя перыяды.

5. РАЗДЗЕЛ КАНТРОЛЯ ВЕДАЎ

5.1 СРОДКІ ДЫЯГНОСТЫКІ ВЫНІКАЎ ВУЧЭБНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ

У пералік сродкаў дыягностыкі вынікаў вучэбнай дзейнасці пры вывучэнні раздзела “Прафесійная педагогіка” вучэбнай дысцыпліны “Прафесійная педагогіка і метадыка выкладання спецдысцыплін” уваходзяць:

- самастойныя работы;
- індывідуальныя заданні і тэматычныя даклады;
- ацэнка актыўнасці студэнтаў у час аналізу падрыхтаваных імі схем, рэфератаў і анатацый, групавых абмеркаванняў, тэматычных дыскусій;
- праверка канспектаў лекцый;
- апытанне;
- рэйтынгавая ацэнка вынікаў вучэбнай дзейнасці;
- тэматычнае і выніковае тэсціраванне тэарэтычных ведаў.

5.2 Рэйтынгавая сістэма ацэнкі вучэбнай дзейнасці студэнтаў па курсу “Прафесійная педагогіка”

Асноўнымі відамі дзейнасці студэнта ў працэсе вывучэння курса з’яўляюцца наведванне лекцый і семінараў, удзел у дыскусіях па пытаннях семінараў, выкананне заданняў для самастойнай работы і іх абарона на семінарскіх занятках (аналіз прапанаванай літаратуры, мастацка-педагагічнай практыкі, падрыхтоўка анатацый, рэфератаў, дыягнастычных заданняў), тэсціраванне. Кожны з гэтых відаў дзейнасці студэнта мае пэўную ўдзельную вагу (рэйтынг) у залежнасці ад значнасці, ступені складанасці, творчасці, што выражаецца у балах (табл.1).

Табліца 1

Складнікі рэйтынгавай ацэнкі па курсу "ПРАФЕСІЙНАЯ ПЕДАГОГІКА"

Колькасць гадзін				Складнікі рэйтынгавай ацэнкі, балы						
лекц.	сем.	самаст. работа	усяго	наведв. лекц.	наведв. сем.	адказы на сем.	СРС	РК (тэст)	залік	усяго
16	8	32	50	16	12	18	24	10	20	100

Пры выкарыстанні 100-бальнай шкалы вымярэнне рэйтынгавай сістэмы з улікам відаў вучэбнай дзейнасці будзе мець наступны выгляд (табл.2).

Табліца 2

Налічэнне балаў з улікам відаў вучэбнай дзейнасці

Віды вучэбнай дзейнасці студэнтаў	Максімальны адзінаку вымярэння*	бал за
		уесь від вуч. дзейнасці
1	2	3
1. Наведванне лекцый	2	2x8л=16
2. Наведванне семінараў	2	2x4с=8
3. Удзел у дыскусіях на семінарах	3	3x4с=12
4. Выкананне задання самастойнай работы і яго абарона на семінары	4	4x4с=24
5. Рубежнае тэсціраванне па выніках вывучэння курса	10	10x1т=10
б. Залік па курсу	20	25x1з=20
	УСЯГО	(100)
Прэміяльныя балы		
7. Актыўны удзел у дыскусіях на семінарах	+2	2x6с=12

8. Якаснае выкананне задання для самастойнай работы	+2	$2 \times 6 = 12$
9. Падрыхтоўка рэферата з аналізам манаграфічных крыніц і выступленне перад групай (НДРС)	+10	$10 \times 1p = 10$
УСЯГО		+34
Памяншалыныя балы		
10. Адсутнасць на лекцыях і семінарах без уважлівых прычын	-2	$-2 \times 14 = -28$
11. Нездавальняючая ацэнка за вусны адказ на семінары	-2	$-2 \times 6 = -12$
12. Нездавальняючая ацэнка за пісьмовае заданне для самастойнай работы	-2	$-2 \times 6 = -12$
13. Несвоечасовае (без уважлівай прычыны) выкананне пісьмовага задання для самастойнай работы	-2 за кожны	$-2x? = -?$
14. Адмоўны вынік тэсціравання (больш за 40% няправільных адказаў на пытанні тэста)	-10	$-10 \times 1т = 10$
		-62

*Заўвага. За адзінку вымярэння прымаецца лекцыя (л), семінар (с), тэст (т), залік (з), рэферат (р).

Да заліку дапускаюцца студэнты, якія набралі **не менш за 70 балаў**. Пры наяўнасці меншай колькасці балаў студэнт павінен выканаць усе віды заданняў, што прадугледжаны па курсу.

5.3 Прыкладныя пытанні да экзамена па прафесійнай педагогіцы

1. Прадмет прафесійнай педагогікі. Яе асноўныя катэгорыі.
2. Мастацкая адукацыя як працэс мастацкага выхавання, навучання і развіцця асобы.
3. Мастацкая адукацыя як сістэма мастацка-адукацыйных устаноў.
4. Мастацкая адукацыя як вынік мастацка-педагагічнага працэсу.
5. Заканамернасці мастацка-педагагічнага працэсу.
6. Спецыфічныя прынцыпы мастацка-педагагічнага працэсу.
7. Сродкі, формы і метады мастацка-педагагічнага працэсу.
8. Прынцыпы дзяржаўнай палітыкі ў сферы мастацкай адукацыі.
9. Мэта і задачы працэсу харэаграфічнага выхавання асобы.
10. Сацыяльна-псіхалагічныя асаблівасці харэаграфічнага выхавання асобы.
11. Выхаваўчая каштоўнасць вучэбнага харэаграфічнага рэпертуару.
12. Шляхі далучэння асобы да ўспрымання мастацтва.
13. Мэта і задачы працэсу харэаграфічнага навучання асобы.
14. Змест харэаграфічнага навучання.
15. Формы арганізацыі харэаграфічнага навучання.
16. Тыпавая структура ўрока харэаграфіі і матывацыя яе змены.
17. Мэта і задачы працэсу харэаграфічнага развіцця асобы.
18. Сацыяльныя і біялагічныя фактары развіцця асобы.
19. Харэаграфічныя і музычныя задаткі і здольнасці.
20. Структура музыкальнасці асобы.
21. Фарміраванне і развіццё харэаграфічных і музыкальных здольнасцей у мастацка-педагагічным працэсе.
22. Дыягностыка харэаграфічных і музыкальных здольнасцей.
23. Гісторыя харэаграфічнай і музычнай адукацыі як прадмет даследавання. Перыядызацыя гісторыі харэаграфічнай і музычнай адукацыі.
24. Ідэі музычна-эстэтычнага выхавання ў старажытныя часы і сярэднявечковай Еўропе да XVII стагоддзя.
25. Станаўленне харэаграфічных і музычнай адукацыі ў Заходняй Еўропе, Беларусі і Расіі ў XVII – XVIII стст.
26. Харэаграфічная і музычная адукацыя ў Заходняй Еўропе ў XIX – пачатку XX стагоддзя.
27. Харэаграфічная і музычная адукацыя ў Расіі і на беларускіх землях ў XIX – пачатку XX стагоддзя.

28. Станаўленне і развіццё савецкай сістэмы харэаграфічнай і музычнай адукацыі ў Расіі і Беларусі.
29. Сучасная сістэма харэаграфічнай і музычнай адукацыі ў Беларусі.
30. Замежныя сістэмы харэаграфічнай і музычнай адукацыі ў XX стагоддзі.
31. Спецыфіка дзейнасці выкладчыка харэаграфіі.
32. Паняцце і структура мастацка-педагагічнага майстэрства.
33. Змест мастацка-педагагічнага майстэрства.
34. Педагагічная тэхніка выкладчыка харэаграфіі як сродак рэалізацыі мастацка-педагагічнага майстэрства.
35. Арганізацыя педагагічных зносін на ўроках харэаграфіі.
36. Кіраванне пазнавальнай дзейнасцю вучняў на ўроках харэаграфіі і ў пазаўрочны час.
37. Прыёмы педагагічнага кантролю і ацэнкі ведаў, уменняў і навыкаў на ўроках харэаграфіі.
38. Арганізацыя мастацка-педагагічнага працэсу ва ўстановах дадатковай адукацыі дзяцей і моладзі.

6. ДАДАТКОВЫ РАЗДЗЕЛ

6.1 СПІС ЛІТАРАТУРЫ

Асноўная

1. *Абдуллин, Э.Б.* Методологическая культура педагога-музыканта / Э.Б.Абдуллин. – Москва : Владос, 2002. – 180 с.
2. *Кузьмініч, М.Л.* Гісторыя харэаграфічнай і музычнай адукацыі / М.Л. Кузьмініч. – Мінск : Бел. ун-т культуры, 2007. – 163 с.
3. *Кузьмініч, М.Л.* Тэарэтычныя асновы методыкі музычнай адукацыі / М.Л. Кузьмініч. – Мінск : НББ, 2013. – 364 с.
4. *Пракапцова, В.П.* Мастацкая адукацыя ў Беларусі / В.П.Пракапцова. – Мінск : Бел. ун-т культуры, 1999. – 210 с.

Дадаatkовая

1. Гришанович, Н.Н. Концепция художественно-эстетического образования учащихся общеобразовательных школ Белоруссии / Н.Н.Гришанович. – Мн.: Бел. гос. ун-т, 1991. – 28 с.
2. Кузьминич Н.Л. Целеполагание в теории и практике музыкального образования как педагогическая проблема / Н.Л. Кузьминич // Актуальные проблемы методики начального обучения и эстетического воспитания учащихся: Материалы II Республиканской научно-практической конференции, г. Могилев, 24-25 марта 2011 года / Могилевский государственный университет им. А.А. Кулешова . – Могилев: МГУ, 2011. – С. 343-346.
3. Кузьминич Н.Л. Становление и развитие системы музыкального образования Беларуси в европейском пространстве // Актуальные вопросы образования и науки. Научный журнал. – № 1 – 2. – 2012. – С. 75 – 81. (Международная лига развития науки и образования (Россия – Италия); Институт управления, г. Архангельск).
4. Кузьминич, Н.Л. Модернизация учебного плана как путь повышения эффективности музыкально-педагогического процесса в вузе // Актуальные проблемы эстетического образования: исторический, научно-теоретический и методический аспекты: сб. науч. ст. / ред. кол.; М.А.Паздников (отв. ред.) (и др.) – Минск: Адукацыя і выхаванне, 2010. - С. 34.
5. Кузьминич, Н.Л. Понятие «музыкальная культура школьника» в белорусских учебных программах по музыке для общеобразовательных школ / Н.Л. Кузьминич //Урок музыки в современной школе. Методологические и методические проблемы современного

- музыкального образования: материалы международной научно-практической конференции (12-13 апреля 2010 года) Ред.-сост. Б.С. Рачина. СПб.: Издательство РГПУ им. А.И. Герцена, 2011. – С. 126-128.
6. Кузьминич, Н.Л. Поурочные планы: к вопросу о представлении цели музыкального образования на уроках музыки / Н.Л. Кузьминич // Музыкане і тэатральнае мастацтва: праблемы выкладання. – 2011. - № 1. – С.
 7. Кузьминич, Н.Л. Формирование интереса к музыке у младших школьников на уроках музыки / Н.Б. Козловская, Н.Л. Кузьминич // Актуальныя праблемы мастацтва: гісторыя, тэорыя, методыка: матэрыялы II Міжнар. навуц.-практ. канф., г. Мінск, 7-8 крас. 2011 г. / Бел. дзярж. пед. ун-т ім. М. Танка; рэдкал.: В.І. Жук, М.Р. Баразна, У.А. Васілевіч і інш.; адк. Рэд. Ю.Ю. Захарына. – Мінск: БДПУ, 2011. - С. 271-274.
 8. Кузьмініч М.Л. Да пытання аб перыядызацыі беларускай гісторыі музычнай адукацыі” // Педагогическое образование и наука: история и современность материалы Респ. науч.-практ. Конф., г. Минск, 21 окт., 2009 г. В 2 ч. Ч. 1 / Бел. Гос. Пед. Ун-т им. М. Танка; редкол. П.Д.Кухарчик, В.В.Бушик, А.И.Андарало (и др.). – Минск: БГПУ, 2009. – С. 44 – 46.
 9. Кузьмініч М.Л. Ідэнтыфікацыя трактовак мэты музычнай адукацыі як педагагічная праблема // Весці БДПУ. Серыя 1. 2010. – № 2. – С. 10-16.
 10. Кузьмініч М.Л. Канцэптуальныя падыходы ў вывучэнні гісторыі музычнай адукацыі // Актуальныя праблемы педагогікі іскусства: материалы второй Междунар. науч.-практ. конференции (г. Могилев, 22-23 апреля 2010 г.). – Могилев: УО”МГУ им. А.А.Кулешова”, 2010. – 27 – 29.
 11. Кузьмініч М.Л. Народная кансерваторыя: на шляху да ўсеагульнай пачатковай музычнай адукацыі// Весці БДПУ. Серыя 1. 2010. – № 1. – С. 3-9.
 12. Кузьмініч М.Л. Паняцце “музычная культура школьніка” ў сучасных вучэбных праграмах па музыцы для школ / М.Л.Кузьмініч // Актуальныя праблемы методікі начальнага адукавання і эстэтычнага выхавання ўчащихся: мат-лы Респ. науч.-практ. конф., Могилев (26-27 марта 2009 г.). – Могилев.: УО “МГУ им. А.А.Кулешова”, 2009. – С.230 – 233.
 13. Кузьмініч М.Л. Удакладненне асноўных паняццяў педагогікі музычнай адукацыі // Весці БДПУ. Серыя 1. 2009. – № 3. – С. 14-19.

14. Кузьмініч, М.Л. “Дыферэнцыяцыя і генералізацыя мэтавых устаноў у тэорыі і практыцы агульнай музычнай адукацыі / М.Л. Кузьмініч // Актуальныя праблемы МХК. Памяці прафесара У.Д. Розенфельда: матэрыялы міжнароднай навуковай канферэнцыі, г. Гродно, 25-26 марта 2010 г. – Гродно: ГГУ, 2011. – С. 238-240.
15. Кузьмініч, М.Л. Агульная музычная адукацыя ва ўмовах трансфармацыі сучаснага грамадства // Педагогическое образование в условиях трансформационных процессов: методология, теория, практика: материалы У междунар. Науч.-практ. Конф., г. Минск, 20 октября 2011 г. / Беларус. Гос. Пед. Ун-т им. Максима Танка; под науч. ред. А.В.торховой, З.С.Курбыко. – Минск, 2012. – С. 469 – 471.
16. Кузьмініч, М.Л. Асоба ў музычна-адукацыйнай прасторы: гістарычны аспект // Мастацтва і асоба: матэрыялы Міжнар. Навук. Канф., г. Мінск, 22 – 23 лют. 2012 г. / Бел. Дзярж. Пед. Ун-т імя М.Танка; рэдкал. Т.С. Багданава (адк. Рэд.), Т.В. Сярнова, У.А. Васілевіч і інш. – Мінск: БДПУ, 2012. – С. 401 – 404.
17. Кузьмініч, М.Л. Гісторыя музычнага выхавання і адукацыі (ад старажытнасці да XIX ст.) / М.Л. Кузьмініч. – Мінск : Бел. ун-т культуры, 2000. – 188 с.
18. Кузьмініч, М.Л. Мастацкая творчасць: універсітэцкая падрыхтоўка кадраў: манаграфія / М.Л. Кузьмініч. – Мінск : Бел. навука, 1998. – 142с.
19. Кузьмініч, М.Л. Метадалагічныя асновы даследавання сістэмагенезу музычнай адукацыі / М.Л. Кузьмініч // Совершенствование эстетического образования в XXI веке: материалы Междунар. науч.-практ. семинара, г. Минск, 22 дек. 2010 г. / Бел. гос. пед. ун-т; редкол. Т.С. Богданова, Е.П. Дихтиевская, Е.Г. Иванова и др.; отв. Ред. Т.С. Богданова. – Минск: БГПУ, 2010. – С.71-73.
20. Кузьмініч, М.Л. Музычна-педагагічны працэс: ідэнтыфікацыя тэрміна ў нарматыўна-прававых актах / М.Л. Кузьмініч // Актуальныя праблемы мастацтва: гісторыя, тэорыя, методыка: матэрыялы II Міжнар. навука.-практ. канф., г. Мінск, 7-8 крас. 2011 г. / Бел. дзярж. пед. ун-т ім. М. Танка; рэдкал.: В.І. Жук, М.Р. Баразна, У.А. Васілевіч і інш.; адк. Рэд. Ю.Ю. Захарына. – Мінск: БДПУ, 2011. - С. 282-286.
21. Кузьмініч, М.Л. Музычная адукацыя ў XIX – пачатку XX ст. / М.Л.Кузьмініч. – Мн.: Бел. Дзярж. ун-т культуры і мастацтваў, 2008. – 271 с.
22. Лагутин, А. Основы педагогики музыкальной школы / А.Лагутин. – М.: Музыка, 1985. – 143 с.

23. Медушевский, В.В. Концепция духовно-нравственного воспитания средствами искусства (для общеобразовательных учебных заведений) / В.В. Медушевский. – Мн.: Православное братство во имя Архистратига Михаила, 2001. – 52 с.
24. Неменский, Б.М. Концепция художественного образования как фундамента системы эстетического развития учащихся в школе / Б.М. Неменский. – М.: Педагогика, 1992. – 138 с.
25. Основы подготовки специалистов-хореографов. Хореографическая педагогика: учеб. пособие. – СПб.: СПбГУП, 2006. – 632 с.
26. Салеев, В.А. Концепция эстетического воспитания детей и молодежи Республики Беларусь // Основы мастацтва. – 2000. – № 4. – С. 9-30.

Законодательные и нормативные акты

1. Декрет Президента Республики Беларусь от 17 июля 2008 г. №15 "Об отдельных вопросах общего среднего образования".
2. Инструктивно-методическое письмо Министерства образования Республики Беларусь «О преподавании учебного предмета.....».
3. Кодекс Республики Беларусь об образовании от 13 января 2011 г. № 243-3.
4. Образовательный стандарт Республики Беларусь ОСРБ 1-03 01 02 -2008. Высшее образование. Первая ступень. Специальность 1-03 01 02 «Музыкальное искусство». Квалификация «Преподаватель».
5. Палажэнне аб дзіцячай школе мастацтваў: Пастанова Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь ад 01.07.2011 № 28.
6. Письмо Министерства образования Республики Беларусь от 17 октября 2008 года № И-06-20/327 «Об отдельных вопросах организации факультативных занятий».
7. Письмо Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь ад 17 кастрычніка 2008 гады № І-06-20/327 "Об отдельных вопросах организации факультативных занятий".
8. Указ Прэзідэнта РБ № 15 “О некоторых вопросах приема лиц в гимназии, гимназии–интернаты, гимназии — колледжи искусств” ад 06.01.2012.

6.2 Гласарый

Хореографическое образование – 1) процесс формирования хореографической культуры личности; 2) система учреждений и организаций общего и профессионального хореографического образования; 3) результат танцевально-педагогического процесса.

Танцавальна-педагагічны працэс – спецыяльна арганізаваны, пазітыўна-выніковы трыадзіны працэс харэаграфічнага навучання, выхавання і развіцця, у якім адбываецца ўзаемадзеянне педагога і навучэнцаў у мэтах перадачы-засваення культурна-гістарычнага вопыту ў галіне харэаграфічнага мастацтва (харэаграфічнай дзейнасці).

Харэаграфічнае навучанне – спосаб харэаграфічнай адукацыі асобы, накіраваны на фарміраванне яе харэаграфічнай культуры праз арганізацыю перадачы-засваення харэаграфічных ведаў, уменняў і навыкаў, вопыту ў галіне ведаў харэаграфічнай дзейнасці, харэаграфічнай творчасці і харэаграфічнай самаадукацыі. Харэаграфічнае навучанне – спосаб харэаграфічнай адукацыі асобы, накіраваны на фарміраванне яе харэаграфічнай культуры праз засваенне харэаграфічных ведаў і спосабаў харэаграфічнай дзейнасці.

Харэаграфічнае выхаванне – спосаб харэаграфічнай адукацыі асобы, накіраваны на фарміраванне яе харэаграфічнай культуры праз арганізацыю станаўлення танцавальна-эстэтычнай свядомасці навучэнцаў (іх светапогляду як сістэмы харэаграфічных інтарэсаў, патрэбнасцей, матываў, эстэтычных эмоцый, пачуццяў і перажыванняў, мастацка-эстэтычных каштоўнасцей, ідэалаў, густаў, ацэнак, поглядаў, перакананняў – г.зн. вопыту эмацыянальна-маральных адносін да рэчаіснасці як выніку прадуктыўных зносінаў з харэаграфічным мастацтвам) і забеспячэнне іх ўнутранай танцавальна-эстэтычнай актыўнасці (рэалізацыю ў паводзінах (у жыцці і харэаграфічным мастацтве) сфарміраваных у асобы сістэмы адносін да грамадства, прыроды, іншых людзей і саміх сябе, што прыводзіць да фарміравання адпаведных якасцей гэтай асобы). **Харэаграфічнае выхаванне** – спосаб музычнай адукацыі асобы, накіраваны на фарміраванне яе музычнай культуры праз станаўленне музычна-эстэтычнай свядомасці навучэнцаў і забеспячэнне іх ўнутранай музычна-эстэтычнай актыўнасці.

Харэаграфічнае развіццё – спосаб харэаграфічнай адукацыі асобы, накіраваны на фарміраванне яе харэаграфічнай культуры праз забеспячэнне якасных і колькасных пазітыўных зменаў у музычнай адоранасці асобы на аснове развіцця яе прыродных харэаграфічных задаткаў і фарміруемых на іх аснове харэаграфічных здольнасцей, праз забеспячэнне развіцця агульных функцыянальных механізмаў псіхікі ў танцавальна-творчым працэсе

(эмацыянальна-пачуццёвай, інтэлектуальнай (рацыянальнай), матывацыйна-валявой сфер асобы, а таксама сферы падсвядомага, інтуіцыі і ўяўлення). Харэаграфічнае развіццё - спосаб харэаграфічнай адукацыі асобы, накіраваны на фарміраванне яе музычнай культуры праз арганізацыю развіцця харэаграфічных здольнасцей і агульных функцыянальных механізмаў псіхікі ў танцавальна-творчым працэсе.

Харэаграфічная культура асобы – ідэальнае ўяўленне аб выніку танцавальна-педагагічнай дзейнасці, яе мэта

Харэаграфічнае адукаванасць асобы - рэальнае ўвасабленне мэты на практыцы, цэласнае трыадзінства харэаграфічнай навучанасці, харэаграфічнай выхаванасці і харэаграфічнай развітасці.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

6.3 План аналіза ўрока мастацтва

1. Агульныя звесткі пра ўрок (дата правядзення, прадмет, тэма ўрока, тып і від урока, клас ці вучань);
2. мастацка-педагагічная ідэя ўрока (мэта урока - звышзадача, задачы ўрока - дыдактычныя, выхаваўчыя, развіваючыя, творчыя);
3. мастацка-педагагічны матэрыял (інструктыўны, мастацкі) – адбіраецца з улікам прынцыпа цэласнасці ўрока;
4. структура ўрока, паслядоўнасць яго этапаў (лагічная паслядоўнасць розных відаў дзейнасці на ўроку, якая будзецца з улікам прынцыпа кантраста);
5. размеркаванне часу паміж рознымі этапамі ўрока з улікам недапушчэння стамлення вучняў;
6. вучэбнае абсталяванне ўрока, сродкі навучання;
7. ход урока: задачы і змест вучэбнага матэрыяла на кожным этапе ўрока; метады і прыёмы работы педагога, якія адпавядаюць мэце, задачам, вучэбнаму матэрыялу; спрагназаваныя магчымыя адказы і дзеянні вучняў у праблемных сітуацыях і адпаведная методыка работы;
8. дамашняе заданне.

Студэнт _____

СХЕМА АНАЛІЗУ
ўзроўню сфарміраванасці педагогічных якасцей і ўменняў
(педагогічная тэхніка)

Педагогічныя якасці і ўменні асобы	Узровень сфарміраванасці (у балах)	
	студэнт	педагог-майстар

I. КУЛЬТУРА ЗНЕСНЯГА ВЫГЛЯДУ

1. Пастава:

- прамая
- уменне сядзець прама і свабодна
- падцягнутасць, сабранасць

2. Адзенне:

- акуратнасць
- сціпласць
- колеравая гармонія
- адпаведнасць адзення ўзросту, умовам заняткаў і работы
- адпаведнасць модзе
- пачуццё меры ў выбары ўпрыгожванняў

3. Грым (умеранасць)

4. Прычоска (акуратнасць)

5. Міміка:

- выразненне добразычлівасці, спакою, упэўненасці (але не самаўпэўненасці)
- погляд пры зносінах скіраваны на суб'ядніка
- эмацыянальная выразнасць
- адпаведнасць выразу твару характару мовы

6. Пантаміміка:

- жэсты да месца, арганічныя, натуральныя
- паходка пругкая, рытмічная, лёгкая
- рухі гнуткія, мерныя, натуральныя; адсутнічае скаванасць у рухах
- стрыманасць у рухах, адсутнасць мітуслівасці і нервовасці
- уменне бяшумна ўставаць і садзіцца

II. КУЛЬТУРА ПЕДАГАГІЧНЫХ ЗНОСІН

1. Захаванне спакойнага добразычлівага тону ў зносінах:

- уменне слухаць суразмоўцу
- уменне задаваць пытанні
- уменне аналізаваць выступленне
- уменне першаму ўстанавіць кантакт з іншым чалавекам
- уменне зразумець іншага чалавека
- уменне зарыентавацца ў сітуацыі зносін

2. Імкненне да ўстанаўлення зрокавага кантакту:

- вы глядзіце на суразмоўцу (аўдыторыю)
- уменне бачыць і разумець рэакцыю слухачоў

1. Уменне зацікавіць, захапіць выступленнем, расказам, паведамленнем:

- свабоднае, вольнае вымаўленне без апоры на канспект
- знешні выгляд выражае гатоўнасць і жаданне да зносін, весці гутарку, выступаць
- уменне перадаваць сваё стаўленне да таго, пра што ідзе гаворка

III. САМАРЭГУЛЯЦЫЯ

1. Уменне знімаць залішняе напружанне, хваляванне
2. Уменне пераадолюваць у сабе неранучасць перад выступленнем
3. Уменне мабілізаваць рабочае самаадчуванне
4. Уменне стрымліваць сябе ў стрэсавых сітуацыях
5. Уменне ствараць неабходны настрой

IV. КУЛЬТУРА МОВЫ

1. Граматычная правільнасць мовы, захаванне правільнага націску
2. Лексічнае багацце
3. Выразнасць, вобразнасць мовы
4. Тэхніка мовы:
 - палётнасць, звонкасць голасу
 - гнуткасць голасу, багацце інтанацыі
 - правільна выбраная сіла голасу
 - выразная дыкцыя (адсутнасць гугнявасці, шапялявасці і іншых дэфектаў)
 - захаванне неабходнага тэмпу мовы

Заўвагі:

- кожная пазіцыя ацэньваецца па 5-бальнай сістэме, потым разлічваецца сярэдні бал па кожнаму з чатырох асноўных блокаў;
- прозвішча педагога можна не ўказваць.

Схема ўзята з дапаможніка: Основы педагогического мастерства: учеб. пособие / под ред. И. А. Зязюна. – М. : Просвещение, 1989. – 302 с. (с. 31).